

TIO / TTI

Lausuntoyhteenveto

5.5.2023

VN/17688/2021

VN/17688/2021-LVM-77

Julkinen

Lausuntoyhteenveto: datanhallinta-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa tukevan työryhmän selvitys

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi lausuntoja datanhallinta-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa tukevan työryhmän selvitysluonnoksesta. Selvitysluonnos oli lausuttavissa 16.2.–5.4.2023. Lausuntoa pyydettiin yhteensä 445 taholta. Lausunnon jätti 54 taho.

Pyydetyillä lausunnoilla työryhmä kartoittaa erityisesti, onko asetuksen sisältöä kuvattu ja nykytilaa arvioitu selvityksessä tarpeeksi selvästi ja kattavasti. Lisäksi kartoitettiin sitä, miten datanhallinta-asetus vaikuttaa eri toimijoiden toimintaan. Lausuntopalautetta hyödynnetään myös kansallisessa täytäntöönpanotyössä.

Valtaosa lausunnoista koski asetuksen 2 lukua eli julkisen sektorin tietyn suojatun datan uudelleenkäyttöä. Datanhallinta-asetusta ja sen soveltamista olemassa olevan sääntelyn kanssa pidettiin yleisesti hankalana. Selvityksen sisällön osalta lausuntopalaute jakaantui kahteen näkemykseen. Toisaalta selvitysluonnosta pidettiin onnistuneena kuvauksena datanhallinta-asetuksesta, toisaalta selvitysluonnoksen ei koettu auttavan tarpeeksi asetuksen soveltamisessa. Toistuvia ongelmakohtia olivat muun muassa asetuksen organisatorinen soveltamisala, asetuksen soveltaminen yhdessä muun sääntelyn kanssa sekä saataville asettamisen ja uudelleenkäytön tulkinta.

Lausuntopalautteessa keskityttiin pitkälti asetuksen käytännön soveltamiseen. Työryhmän näkemyksiä asetuksen sisällöstä ja asetuksen tehtävien osoittamisesta pidettiin pääsääntöisesti joko asianmukaisina tai niistä ei erikseen lausuttu.

Johdanto

Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/868 eurooppalaisen datan hallinnoinnista ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (datanhallinta-asetus) tuli voimaan 23.6.2022. Sitä sovelletaan 24.9.2023 alkaen.

Datanhallinta-asetus on uutta EU-sääntelyä. EU-asetuksena se on suoraan sovellettavaa oikeutta eli asetusta on noudatettava sellaisenaan. Vaikka EU-asetukset eivät vaadi samanlaista täytäntöönpanoa kuin direktiivit, kansalliseen sääntelyyn ja käytäntöön sisältyvät mahdolliset

päällekkäisyydet ja ristiriitaisuudet on poistettava siltä osin kuin kansallista liikkumavaraa ei ole jätetty. Lisäksi datanhallinta-asetuksessa edellytetään tietyn kansallisen sääntelyn antamista.

Jokainen ministeriö vastaa siitä, että sen hallinnonalan lainsäädäntö ja toiminta ovat EU-oikeuden mukaisia. Tätä kunkin ministeriön tehtävää tukemaan liikenne- ja viestintäministeriö asetti työryhmän 4.10.2022. Työryhmän tehtävänä on ollut:

1. Koota eri hallinnonaloilla voimassa oleva nykytila (lainsäädäntö ja käytäntö) sekä tuottaa aineistoa vaikutustenarvioinnin pohjaksi.
2. Tuottaa ehdotus tavoiteltavaksi toimintaympäristöksi ja erityisesti selvittää tarkoituksenmukainen tapa järjestää datanhallinta-asetuksen mukaiset viranomaistehtävät mukaan lukien seuraamussääntely.

Työryhmän työ on koottu selvitykseksi.

Yleistä lausunnoista

Lausuntopyyntö

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi oikeusministeriön lausuntopalvelu.fi-palvelussa julkaistulla lausuntopyynnöllä (Dnro VN/17688/2021) lausuntoja työryhmän selvitysluonnoksesta. Selvitysluonnos oli lausuttavissa palvelun kautta 16.2.–5.4.2023 välisen ajan.

Pyydetyillä lausunnoilla työryhmä kartoittaa erityisesti, onko asetuksen sisältöä kuvattu ja nykytilaa arvioitu selvityksessä tarpeeksi selvästi ja kattavasti. Lisäksi kartoitetaan sitä, miten datanhallinta-asetus vaikuttaa eri toimijoiden toimintaan. Lausuntopalautetta hyödynnetään myös kansallisessa täytäntöönpanotyössä.

Lausuntoa pyydettiin yhteensä 445 taholta. Lausunnon jättivät määräaikaan mennessä 53 tahoja ja yksi saatiin määräajan jälkeen. Listaus lausunnon jättäneistä tahoista on tämän asiakirjan liitteenä. Kuluttajaliitto ja Maahanmuuttovirasto totesivat, ettei niillä ole lausuttavaa selvitysluonnoksesta.

Tämä lausuntoyhteenveto sisältää keskeisimmät huomiot lausunnoista. Näiden pohjalta työryhmä täydentää raporttiaan lopulliseen muotoonsa. Jokainen hallinnonala käyttää lausunnoissa esitettyä asetuksen täytäntöönpanotyön tukena.

Tiivistelmä

Datanhallinta-asetusta ja sen soveltamista olemassa olevan sääntelyn kanssa pidettiin yleisesti hankalana. Selvityksen sisällön osalta lausuntopalaute jakaantui kahteen näkemykseen. Toisaalta selvitysluonnosta pidettiin onnistuneena kuvauksena datanhallinta-asetuksesta, toisaalta selvitysluonnoksen ei koettu auttavan tarpeeksi asetuksen soveltamisessa. Molemmista ryhmissä annettiin

kehitysehdotuksia selvityksen viimeistelyyn. Etenkin kaivattiin esimerkkejä käytännön soveltamistilanteista ja asetuksen soveltamisalan rajanvedoista. Etenkin kunnat, hyvinvointialueet sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut peräänkuuluttivat riittävää ohjeistusta ja tukea asetuksen soveltamiseen. Tämän lisäksi evästettiin esitysteknisissä seikoissa, kuten soveltamisalan kuvaaminen heti selvityksen alussa, asetuksen sisällön tiivistäminen taulukkomuotoon sekä termien konkretisoiminen esimerkein.

Lausuntopalautteessa keskityttiin pitkälti asetuksen käytännön soveltamiseen. Työryhmän näkemyksiä asetuksen sisällöstä ja asetuksen tehtävien osoittamisesta pidettiin joko asianmukaisina tai niistä ei erikseen lausuttu. Poikkeuksena tästä yhdessä lausunnossa ehdotettiin Tilastokeskukselle ehdotetun roolin tarkempaa arviointia (Teknologiateollisuus ry), yhdessä lausunnossa peräänkuulutettiin keskitetyn tietopisteen osalta sitä, että nykyisellään tietopistepalveluita tuottavien viranomaisien mahdollisuuksia tuottaa palvelua huomioitaisiin kattavammin (Tilastokeskus) ja yhdessä lausunnossa todettiin, että arviointi keskitetystä tietopisteestä vastaavasta viranomaisesta olisi tehtävä perusteellisemmin (THL). Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan nykyresursseilla ei pystytä myöstyä vastaamaan tietojen uudelleenkäytön tarvitsemaan tekniseen tukeen eli hoitamaan toimivaltaisen elimen tehtävää. Kahdessa lausunnossa esitettiin kaksoisrangaistavuuden kiellon selostuksen tarkentamista (Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä tietosuojavaltuutetun toimisto). Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että aineettomien oikeuksien käsittelyä tulisi tarkentaa ja ministeriö ei yhtynyt kaikkiin johtopäätöksiin.

Myös lain toimeenpanon vaikutusten arviointiin kiinnitettiin lausunnoissa huomiota. Tilastokeskus huomautti, että datanhallinta-asetuksen kansallisen toimeenpanon vaikutuksia julkisen hallinnon tehtäviin ei ole selvityksessä käsitelty riittävästi. Suomen Kuntaliitto ry toi esiin, että kunnille aiheutuvia vaikutuksia on mahdotonta arvioida ja vaikutusten arvioimiseksi toimeenpanovaiheessa asian käsittely tulisi viedä myös Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnalle.

Osassa lausuntoja kiinnitettiin huomiota aikataulun tiukkuuteen. Muutamassa lausunnossa toivottiin datanhallinta-asetuksen yhdistämistä muuhun EU:n datasääntelyn kokonaisuuteen, kuten datasäädökseen (Valtiokonttori, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, Eläketurvakeskus, Suomen Kuntaliitto ry). Myös puolustusministeriö kiinnitti huomiota EU:n datasääntelyn yhteensovittamiseen, CSC kaiken datasääntelyn johdonmukaisuuteen ja Oikeuskanslerin virasto sääntelykokonaisuuden ymmärrettävyyteen. Aalto yliopisto huomioi, että on tärkeää tarkastella eri ministeriöiden osalta datan hyödyntämistä estävää tai mahdollistavaa kansallista lainsäädäntöä osana Suomen datapolitiikan toteuttamista ja peräänkuuluttaa Kansallisen lainsäädännön kehittäminen vaatii ministeriöihin riittäviä lainvalmisteluresursseja ja –osaamista. Oikeuskanslerin virasto pitää tärkeänä, että unionin datapolitiikan yleisten tavoitteiden toteutuminen arvioidaan datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanossa.

Valtaosa lausunnoista koski **asetuksen 2 lukua** (selvitys luku 3).

Osa lausunnonantajista oli epävarma sen suhteen, ovatko ne datanhallinta-asetuksen organisatorisessa soveltamisalassa. Epäselvyyksiä koettiin suhteessa työeläketoimijoihin (Eläketurvakeskus), tutkimusta harjoittaviin toimijoihin (HUS-Yhtymä, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, THL sekä opetus- ja kulttuuriministeriö), hyvinvointialueisiin (HUS-Yhtymä) sekä erityistehtäviä hoitaviin (Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy).

Osa lausunnonantajista oli epävarma sen suhteen, milloin kyse on datan asettamisesta saataville uudelleenkäyttöä varten ja miten asetukset muuttavat datan uudelleenkäyttöä nykytilanteesta. Ohjeistuksia muun muassa datapyyntöjen käsittelyyn toivottiin. Kysymyksiä herätti tarve tehdä päätös datan asettamisesta uudelleenkäytettäväksi (Maanmittauslaitos), mitä dataa asetuksen perusteella voi pyynnöstä saattaa uudelleenkäytettäväksi (Helsingin kaupunki), viranomaisten välinen tietojenvaihto (Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, puolustusministeriö) sekä suhde julkisuuslain 21 §:ssä säädettyyn tietoaineiston tuottamiseen pyynnöstä (Ruokavirasto).

Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota tiedon saataville asettamiseen sekä viranomaisten asianmukaiseen resursointiin ja tehtävien organisointiin.

Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota asetuksen käsitteisiin. Datan käsitettä olisi syytä verrata tiedonhallintalain käsitteisiin tietoaineistoista ja tietovarannoista (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia). Opetushallitus, Suomen kuntaliitto ry ja Åbo Akademi toivoivat oppilaitoksen-käsitteen selventämistä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen suhteen. HUS-Yhtymä kiinnitti huomiota julkisen sektori- ja julkisen sektorin elin -käsitteiden rinnakkaiseen käyttämiseen. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra katsoi, että uudelleenkäyttö-käsitteen suhdetta toisiokäyttö-käsitteeseen tulisi selventää. THL toi esiin, että saataville asetettu tieto olisi hyvä määritellä ja Suomen Kuntaliitto ry kysyi, onko käsitteissä tulossa päällekkäisyyttä muun EU:n digi- ja datalainsäädännön myötä.

Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille tarve arvioida tarkemmin organisatorisen soveltamisalan laajentaminen yrityksiin perustuslain 124 §:stä johtuvista syistä (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia). Osassa lausuntoja tällaista soveltamisalan laajentamista puolestaan vastustettiin muun muassa sisämarkkina- ja sääntelytaakkaperustein (Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Yrittäjät ry ja Finanssiala ry). Myös CSC kiinnitti huomiota teemaan ja totesi lisää ohjeistusta ja käytännön esimerkkejä kaivattavan tilanteesta, jos asetusta sovellettaisiin perustuslain 124 §:n mukaisiin tilanteisiin. Finanssiala ry totesi, että ennen kuin asetuksen soveltamisalaa mahdollisesti laajentamaan julkista tehtävää hoitaviin yksityisiin toimijoihin, tulisi tehdä huolellinen vaikutustenarviointi muun muassa siitä, mitä tietoja tällainen sääntelyn soveltamisalan laajentaminen voisi koskea.

Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota maksusääntelyn kuvaamiseen sekä maksujen merkitykseen (Ruokavirasto, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, valtiovarainministeriö ja Teuvan kunta, Liikenne- ja viestintävirasto).

Muutamassa lausunnoissa nostettiin esille tekijänoikeuksien huomioiminen osana sääntelykokonaisuutta (HUS-Yhtymä ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu sekä opetus- ja kulttuuriministeriö) tai tuotiin esille tekijänoikeuksien merkitystä (Tietojohdaminen ry, Kopiosto ry ja Aalto yliopisto).

Tietosuojavaltuutetun toimisto lausui asetuksen suhteesta tietosuojasääntelyyn.

Asetuksen 3 ja 4 luvusta (selvitys luku 4) lausuttiin melko harvassa lausunnossa. Datan välityspalveluiden ja tunnustettujen data-altruismipohjaisten organisaatioiden velvoitteiden rajaamista selvityksen ulkopuolelle pidettiin sinänsä ymmärrettävänä, mutta rajauksen koettiin vaikeuttavan kokonaiskuvan saamista asetuksesta (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu) tai tulkintojen jäävän viranomaisille ja toimijoille (tietosuojavaltuutetun toimisto, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus oy ja THL). CSC toi myös esiin, että tällaisten toimijoiden syntymistä Suomeen edesauttaisi, mikäli myös niille olisi saatavilla datanhallinta-asetuksen tuomista velvoitteista selkeä ohjeistus. Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy piti epäselvänä, voiko yksityisten tahojen välillä tapahtuvaa tiedonvälitykseen liittyvää maksullista toimintaa harjoittaa ainoastaan DGA:n mukaisena datan välityspalveluntarjoajana.

Tietosuojavaltuutetun toimisto lausui viranomaisten yhteistyön järjestämisestä ja antoi esimerkkejä vielä tulkinnanvaraisista tilanteista.

Muutama lausunnonantaja lausui myös asetuksen nojalla perustettavan datainnovaatiolautakunnan työstä ja säädöksen yhtenäisestä toimeenpanosta EU-tasolla. Liikenne- ja viestintävirasto muistuttaa, että osallistuminen työhön vaatii resursseja, ja CSC toteaa, että osana lautakunnan työtä Suomen on edistettävä datapolitiikkaa, jossa edistetään datan monipuolista hyödyntämistä. Teknologiateollisuus ry piti tärkeänä elinkeinoelämän kuulemista ja osallistamista.

Asetuksen 5 luvusta (selvitys luku 5) Teknologiateollisuus ry kannatti seuraamussääntelyn järjestämistä hallinnolliseen seuraamusjärjestelmään perustuen ja painottaen laiminlyöntien sanktioinnissa huomautuksia ja hallinnollisia ohjauskeinoja. Liikenne- ja viestintävirasto pitää kattavia toimivaltuuksia seuraamusten määräämisessä tärkeänä. THL toi esiin, että sanktioista tulisi kansallisesti säätää yhtenevästi tietosuojalainsäädännön, NIS2-direktiivin ja muun datasääntelyn osalta ja kiinnitti huomiota myös seuraamusviranomaisten resurssien riittävyyteen.

Lausunnonantajien näkemykset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Lausuntopyynnössä esitettiin 3 kysymystä. Lausunnonantajat saattoivat halutessaan vastata vain tiettyihin kysymyksiin. Lausunnonantajien oli mahdollista vastata myös vapaamuotoisesti.

Kysymys 1: Oletteko samaa mieltä datanhallinta-asetuksen sisällön kuvauksesta? Vaatiiko jokin kohta mielestänne lisää selvennystä, jotta pystytte soveltamaan datanhallinta-asetusta?

Ministeriöt ja ylimmät laillisuusvalvojat

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia yhtyy näkemykseen sääntelyn monimutkaisuudesta. tekemä datanhallinta-asetuksen velvoitteiden kuvaus helpottaa osaltaan tilannetta. Täytäntöönpanosääntelyn selkeyteen ja ymmärrettävyyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota jatkovalmistelussa. Selkeämpi kuvaus heti alussa siitä, että datanhallinta-asetus koskee vain tiettyjen julkisen sektorin suojattujen dataluokkien uudelleenkäyttöä, voisi auttaa sääntelykokonaisuuden hahmottamisessa ja selkiyttää asetuksen suhdetta erityisesti avoimen datan direktiiviin (EU) 2019/1024. Tehty raja-asetus datan välityspalveluiden ja data-altruismipohjaisten organisaatioiden toimintaa koskevien säännösten jättämisessä selvityksen ulkopuolelle on ymmärrettävä työryhmän toimeksiannon näkökulmasta, mutta vaikeuttaa asetuksen sisällön kokonaiskuvan hahmottamista ja voi hidastaa viranomaisohjauksen antamista. Datanhallinta-asetuksen keskeisen datan käsitteen (2 artiklan 1 alakohta) suhdetta julkisuuslain asiakirjan käsitteeseen olisi hyvä avata hivenen laajemmin lain soveltamisen helpottamiseksi. Suhteen avaaminen myös tiedonhallintalain tietoaaineiston ja tietovarannon käsitteisiin voisi helpottaa asetuksen soveltamista viranomaisissa yleisesti. Organisatorisen soveltamisalan mahdollisen laajennuksen yrityksiin tarpeellisuus olisi hyvä arvioida ja perustella hivenen laajemmin huomioiden perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö perustuslain 124 §:n osalta. Tämä voisi helpottaa hallinnonalakohtaisessa jatkovalmistelussa niiden toimijoiden tunnistamista, joiden ei välttämättä ole vielä hahmotettu hoitavan julkista hallintotehtävää, mutta joiden voisi olla tarkoituksenmukaista kuulua asetuksen soveltamisalaan.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää kuvausta onnistuneena. Ministeriö ei ole tunnistanut kohtia, joiden perusteella aiheutuisi merkittäviä muutostarpeita hallinnonalan toimintaan.

Oikeusministeriö toteaa selvityksen kohdasta 3.3.2, että tietopisteen ylläpito lienee asia, joka selkiytyy, kun HE-luonnos on nähtävillä. Oikeusministeriö ei osaa ottaa asiaan kantaa tässä vaiheessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että organisatorinen soveltamisala on pääpiirteittäin selkeä, mutta organisaatioiden, jotka toimivat sekä tutkimuslaitoksina että kulttuuriorganisaatioina (esimerkiksi kirjasto) rooli vaatii vielä tarkennusta. Myös korkeakoulujen rooli suhteessa asetukseen vaatii tarkempaa arviointia. Asiallinen soveltamisala on esitetty pääsääntöisesti selkeästi, mutta kolmansien oikeudet vaativat lisäselvitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että se osallistui työryhmän työskentelyyn. Ministeriö on samaa mieltä datanhallinta-asetuksen sisällön kuvauksesta. Kuten selvitysluonnosta kirjoitettaessa on asiantuntijoiden kesken todettu, datanhallinta-asetus on erittäin vaikeaselkoinen kokonaisuus, mutta mielestämme selvitysluonnoksessa asetuksen sisältöä on erinomaisella tavalla pystytty avaamaan.

Viranomaiset ja muut julkisoikeudelliset oikeushenkilöt

Eläketurvakeskuksen on vaikea arvioida datanhallinta-asetuksen ja sitä koskevan selvityksen pohjalta, mitä työeläkealan dataa datanhallinta-asetus koskee. Asian ymmärtämistä helpottaisi, jos selvitys konkretisoisi tarkemmin esimerkein, millaisia tietoja eri dataluokilla tarkoitetaan. On myös vaikea arvioida, tulisiko datanhallinta-asetus sovellettavaksi kaikkiin työeläkealan toimijoihin samassa laajuudessa. Eläketurvakeskus ja muut työeläkealan toimijat, Kevaa lukuun ottamatta, eivät ole julkisoikeudellisia laitoksia, mutta ne hoitavat julkista hallintotehtävää perustuslain 124 §:n nojalla.

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto pitää selvitysluonnosta kattavana ja laadultaan hyvänä kuvauksena vaikeaselkoisesta kokonaisuudesta. Joiltain osin kokonaisuus jää kuitenkin tulkinnanvaraiseksi, johon on syytä jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Ilmatieteen laitos toteaa, että selvityksestä on haasteellista tunnistaa dataa joka kuuluisi vain datanhallinta-asetuksen soveltamisalaan. Ilmatieteen laitos toteaa, että selvitys jättää myös avoimeksi millainen on vaaditun kansallisen sääntelyn sisältö.

Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että selvitys on hyvin kattava ja perusteellinen ja kuvaa ansiokkaasti nykytilaa sekä asetuksen suhdetta voimassa olevaan lainsäädäntöön. Virasto pitää selvitystä hyvänä asetuksen soveltamisen tukena ja pohjana valmistautumisessa asetuksen toimeenpanoon. Selvitys ei viraston näkemyksen mukaan vaadi selvennystä. Virasto kuitenkin nostaa esille, että julkisen sektorin elimet voivat tarvita kansalliselta tietopisteeltä ja yleiseltä toimivaltaiselta elimeltä ohjeistusta, malleja ja pohjia muun ohella uudelleenkäytön ehtojen asettamiseen ja saatavilla olevan datan kuvausten tekemiseen.

Luonnonvarakeskuksen mielestä selvityksen sisältö on perusteellisesti kuvattu, ja asetuksen suhdetta on kohta kohdalta verrattu myös kansalliseen lainsäädäntöön. Luonnonvarakeskus ei tunnistanut kohtia, joissa he olisivat eri mieltä sisällön kuvauksesta. Luonnonvarakeskus toteaa, että vastuu datanhallinta-asetuksen tulkitsemisesta kuuluu viime kädessä jokaiselle asetuksen piirissä olevalle julkisen sektorin toimijalle. Asetus on kuitenkin melko monimutkainen, joten Luonnonvarakeskus esittää, että asetuksen piirissä olevien tahojen olisi hyödyllistä saada käyttöönsä tiivistelmiä, esimerkiksi taulukkomuodossa, joiden avulla ne pystyisivät nopeammin ja yksiselitteisemmin löytämään toimintansa kannalta merkitykselliset kohdat asetuksesta. Yksi tällainen asia on asetuksen suhde nykyiseen lainsäädäntöön: missä kohdissa asetus on päällekkäinen tai mahdollisesti ristiriitainen sen kanssa. Toinen tiivistelmää kaipaava asia on asetuksessa olevat sen soveltamisalaan vaikuttavat rajaukset.

Maanmittauslaitos katsoo, että viranomaisen velvoite anonymisoida saataville asetettu tieto uudelleenkäyttöä varten jää epäselväksi. Tutkimustiedon asema jää datanhallinta-asetuksen näkökulmasta ainakin osin avoimeksi. Jatkotyössä tulisi selventää, tarvitaanko ja jos niin milloin, päätös datan asettamisesta uudelleenkäytettäväksi.

Opetushallitus toteaa, että oppilaitoksen käsitettä ei ole täsmennetty tarkemmin asetuksessa tai sen perusteluissa. Tässä yhteydessä jää kuitenkin epäselväksi, tarkoitetaanko oppilaitoksilla myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä. Opetushallitus esittää harkittavaksi, olisiko oppilaitoksen käsitettä mahdollista täsmentää näiltä osin selvitykseen.

Poliisihallituksen mielestä sisällön kuvaus on riittävän selkeästi jäsennelty ja perusteltu. Poliisihallitus katsoo, että asetuksen soveltaminen ei nykymallissa vaikuta ongelmalliselta.

Ruokavirasto toteaa, että datan asettaminen uudelleenkäytettäväksi vaatii viranomaiselta resursseja, joiden saatavuus vapaaehtoisten tehtävien suorittamiseen voi olla haastavaa. Selvennystä kaipaa, annetaanko datan suojatun luonteen säilyttämisestä mahdollisesti tarkentavaa lainsäädäntöä vai jääkö asia kunkin viranomaisen harkintaan. Selvityksessä ei käsitellä datanhallinta-asetuksen suhdetta julkisuuslain 21 §:ään. Julkisuuslain 21 §:n nojalla muodostetuista tietoa-aineistoista voidaan laskuttaa liiketaloudellisin perustein, mutta datanhallinta-asetuksen mukaan hinnoittelun on oltava oma-kustanneperusteista. Selvitystä olisi tältä osin hyvä täsmentää siitä näkökulmasta, että datan käsittelystä ja turvallisten käsittely-ympäristöjen perustamisesta aiheutuvat kustannukset voidaan ottaa huomioon. Maksujen osalta olisi hyvä täsmentää myös, millä tavalla tulisi huomioida yleiset vaatimukset syrjimättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta.

Senaatti-kiinteistöt on samaa mieltä asetuksen sisällön kuvauksesta. Senaatti-kiinteistöt pitää kannatettavan työryhmän esitystä keskitetystä tietopisteestä.

THL pitää asetuksen sisällön kuvausta selvityksessä hyvänä. THL tuo esiin, että kansallisella tasolla olisi tarpeen määritellä asetuksen soveltamiseen vaikuttava termistö, sekä se, mitä kuuluu soveltamisen piiriin ja mitä jää sen ulkopuolelle. Myös saataville asetettu tieto olisi THL:n mukaan hyvä määritellä kansallisella tasolla. THL toivoo myös esimerkkejä esitetyistä toimijoista ja viranomaisista samoin kuin käsitteistä julkisen sektorin elin, laitos, julkinen organisaatio ja julkinen yritys. THL toivoo esimerkkejä myös siitä, milloin organisaatio tai sen osa, sekä sen hallussa oleva data olisi asetuksen soveltamisalassa. THL toteaa myös, että asetuksen sudetta tutkimusaineistojen arkistointiin ja pysyvään säilyttämiseen olisi hyvä tarkentaa.

THL toteaa, että selvitysluonnoksen kohdassa 3.1.1 mainitaan: "Tutkimusta harjoittavat organisaatiot ja tutkimusta rahoittavat organisaatiot voisivat järjestäytyä julkisen sektorin elimiksi tai julkisoikeudellisiksi laitoksiksi." Jää epäselväksi, katsottaisiinko tällainen järjestely edellytykseksi sille, että yksityinen, tutkimusta harjoittava organisaatio voisi toimia selvitysluonnoksessa mainittuna, data-altruismipohjaisena organisaationa. Lisäksi olisi tarkennettava, voisiko muualla EU-alueella kuin Suomessa toimiva, tutkimusta rahoittava yksityinen organisaatio järjestäytyä julkisoikeudelliseksi laitokseksi suomalaisen tutkimuslaitoksen kanssa.

THL tuo esiin, että se voisi ilmeisesti viranomaisena toimiessaan olla datanhallinta-asetuksen soveltamisalassa ja tutkimuslaitoksena toimiessaan sen ulkopuolella. Rajanveto eri roolien välillä voi olla käytännössä vaikeaa.

THL tuo edelleen esiin, että keskitetyn tietopisteen osalta ei tulisi tyytyä datan kuvausten esitettyyn minimitasoon. Kattava metadata mahdollistaisi datakuvausten käsittelymisen koneellisesti rajapintojen kautta ja pienentäisi siten tietopisteen työmäärää sekä uudelleenhyödyntäjien tukea. Keskitetyn tietopisteen sekä dataresursseja kuvaavan katalogin osalta tulee huomioida jo olemassa olevat toimijat, palvelut ja metatietostandardit/-määritykset, mukaan lukien EHDS-pilotoinnissa kehitteillä oleva DCAT-AP terveysdatan laajennus.

Tilastokeskus toteaa, että datanhallinta-asetuksen sisältö on selvitysluonnoksessa kuvattu pääosin asianmukaisesti. Seuraavia kohtia tulisi kuitenkin selventää: a) asetuksessa käytetty käsite uudelleenkäyttö vastaa aiemmin kansallisessa lainsäädännössä käytettyä toissijaista käyttöä (esimerkiksi laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä 552/2019). Termit vastaavat pitkälti toisiaan ja asiaa olisi hyvä kuvata esimerkiksi määritelmässä; b) määritelmässä tulisi selventää, mitä tarkkaan ottaen tarkoitetaan anonymisoidulla tiedolla ja miten pseudonimisointi ja anonymisointi eroavat toisistaan.

Tietosuojavaltuutetun toimisto lausuu asetuksen suhteesta tietosuojasääntelyyn ja toteaa monen seikan jäävän tapauskohtaisen arvion varaan. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä tulisi kuitenkin vielä tarkemmin pyrkiä kuvaamaan datanhallinta-asetuksen suhdetta muuhun relevanttiin kansalliseen ja EU-sääntelyyn. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti 3 ja 4 luvun osalta toiminta jää pitkälti toimijoiden oman soveltamisen sekä viranomaisten tulkinnan ja käytännön tilanteiden tapauskohtaisen arvioinnin varaan. Tietosuojasääntelyn yhtäläisyyksiä ja päällekkäisyyksiä olisi tärkeä verrata datanhallinta-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä

Valtiokonttori toteaa, että selvitysluonnos on ansiokkaasti laadittu vaikeasta aiheesta. Kansallisella tasolla olisi tarpeen määrittellä soveltamisala, suhde muuhun sääntelyyn ja termit mahdollisimman tarkalla tasolla tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi. Jos mahdollista, termeistä olisi hyvä laatia konkreettisia esimerkkejä ja tuottaa ohjeita, malleja, pohjia tms. muiden toimijoiden käyttöön. Käytännössä on osoittautunut haasteelliseksi tunnistaa dataa, joka kuuluu datahallinta-asetuksen soveltamisalaan. Ainakin työryhmän selvityksessä olisi hyvä tunnistaa voimassa olevien säädösten yhteneväisiä määrittelyjä ja mahdollisia poikkeamia. Ainakin työryhmän selvityksessä olisi hyvä kuvata ainakin esimerkinomaisesti datanhallinta-asetuksen kohteena olevia tietoaineistoja. Jos mahdollista, niin työryhmän selvityksessä voisi olla hyvä linkittää asioita tulevaan eli tulossa on muun muassa data-asetus.

Verohallinto pitää selvitysluonnosta kattavana ja sen sisältämiä johtopäätöksiä oikeina. Selvityksessä on todettu, että asetuksen

uudelleenkäyttö voisi tarkoittaa käytännössä niitä tilanteita, joissa esimerkiksi salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa julkisuuslain 28 §:n mukaisella perusteella. Verohallinto tuo esiin, että sillä on tältä osin vakiintunut tulkinta siitä, miten arvioidaan esimerkiksi tietojen luovuttamista tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin. Verohallinnon käsityksen mukaisesti datahallinta-asetus ei edellytä tältä osin muutoksia heidän toimintaansa.

Kunnat, kaupungit ja hyvinvointialueet

Helsingin kaupunki toteaa, että asetus ja selvitys jättävät epäselväksi käytännössä, mitä dataa asetuksessa määriteltävät menettelysäännöt voisivat koskea tai koskevat uudelleenkäytön osalta. Tulkinta asetuksen mahdollisista vaikutuksista kaupunkien ja kuntien hallussa olevaan dataan vaatii lisäselvennystä. Jatkossa on tunnistettava, että samaan viranomaisen hallussa olevaan tietoon voidaan soveltaa eri säädöksiä tilanteesta riippuen. Helsingin kaupunki tuo esiin, että selvitys jättää epäselväksi, mitä ”saataville asetettua dataa” asetus tulisi toimeenpanon alkaessa käytännössä koskettamaan. Esimerkiksi työryhmän selvityksen sivulta 41 alkava taulukko asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta datasta on varsin suppea eikä selvitä riittävällä tasolla, mitä dataa nykytilanteessa asetuksen perusteella voisi pyynnöstä saattaa uudelleenkäytettäväksi. Mikäli tietoa ei vielä ole tai mikäli uudelleenkäytettäväksi asetettua dataa ei taulukon ulkopuolelta ole tunnistettu, sekin on tärkeä tieto. Lisäksi selvityksessä tulisi konkretisoida, miten asetus konkreettisesti muuttaa datan uudelleenkäyttöä nykytilanteesta. Epäselväksi toistaiseksi myös jää, miten tieto kaupungilla uudelleenkäyttöä varten saatavilla olevasta datasta tuodaan keskitetyn tietopisteen saataville. Lisäksi selvennystä vaatii, mille tarkkuustasolle asti kunnille määritellään tai määritelläänkö tiedontuottajan roolia kansallisten (uudelleenkäytettäväksi asetettujen tai asetettavien) tietoaaineistojen tuottamisessa. Mikäli uudelleenkäytettäväksi on asetettu/asetetaan dataa, johon asetusta tulee soveltaa kunnissa, tarvitaan soveltamiseen ja yhteistyöhön perustettavan kansallisen tietopisteen kanssa vielä selkeää ohjeistusta ja tukea.

HUS-Yhtymä pitää tärkeänä, ettei tietojen turvaluokitusta turhaan laajenneta kansallisella säätelyllä sellaisille toimialoille, jossa sitä ei ole aiemminkaan todettu tarpeelliseksi ja joka kaventaisi EU-tasosta tietojen uudelleenkäyttöä. Sovellettavuuden kannalta on jonkin verran haastavaa, että selvityksessä puhutaan muun muassa julkisesta sektorista ja julkisen sektorin elinten käsitteistä ikään kuin rinnakkaisina käsitteinä. Tutkimusta harjoittavan organisaation käsitettä olisi syytä selvittää. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän asema ja velvoitteet olisi hyvä selvittää ja linjata. Tekijänoikeuksiin liittyvät säännökset kaipaavat myös selkeämpiä sanamuotoja. Asiallisen soveltamisalan suhteen ohjeistuksen pitäisi olla jonkin verran tarkempaa. Lisäksi ymmärrettävyyttä voisi parantaa, jos selvitykseen lisättäisiin erilaisia käyttötapauksia eri toimialoilta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että koska datan/tiedon hallintaa koskevaa säätelyä on niin monessa eri laissa, asetuksessa sekä kansallisesti että EU-tasolla, niin täytäntöönpanovaiheessa tulee kiinnittää huomiota jalkauttamiseen ja sen selkeyttämiseen, mitä (uusia) velvollisuuksia eri viranomaisille tästä seuraa. Vaikka data-altruistinen

toiminta voi vaikuttaa positiiviselta ja hyödylliseltä, sillä on myös riskejä, jotka tulee ottaa huomioon.

Tampereen kaupungin mukaan datahallinta-asetuksen tarkastelu on kattava ja asiaa on tarkasteltu eri näkökulmista sekä soveltamisaloista ja selvitysluonnoksen sisällön osalta on tehty selkeät rajaukset. Asian laajemman hahmottamisen vuoksi Tampereen kaupunki ehdotti jäsennellyn tiivistelmän tekemistä asetuksen ja selvityksen osalta. Kunnille on soveltamisen tueksi tarpeen tuottaa ohjeistusta.

Teuvan kunta katsoo, että selvityksessä tulisi laatia kattava kuvaus sekä erillinen vaikutustenarviointi erityisesti kuntiin kohdistuvista vaateista. Nykyinen selvitys ei Teuvan kunnan mukaan anna riittävää kuvaa julkishallinnon eri sektorien tilanteista ja erityisesti kuntasektorille kohdistuvat muutostarpeet jäävät epäselviksi.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

Aalto yliopisto tuo esiin komission selvityksen, jonka mukaan datanhallinta-asetuksen soveltaminen tutkimusorganisaatioissa tuotettavaan tutkimusdataan olisi pääosin datanhallinta-asetuksen poikkeuksien piirissä, mutta toteaa myös että poikkeuksien soveltamisen tarkkaa laajuutta on vaikea tulkita ja tutkimusdataa käsitellään vain johdantolauseissa, mikä vähentää oikeusvarmuutta. Kansallisen työryhmän selvitysluonnos ei erittele asetuksen soveltumista toisaalta tutkimusorganisaatioon viranomaisena ja toisaalta tutkimusdataan, mutta koska asetusta on tutkijoiden osalta vaikeasti tulkittavissa, voidaan tulkinta jättää avoimeksi ja tulevan eurooppalaisen tulkintakäytännön varaan.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu pitää epäselvänä, miten asetusta tulisi soveltaa korkeakouluihin ja niiden toimintaan. Ammattikorkeakoulujen voidaan katsoa olevan oppilaitoksia, ja samalla julkisoikeudellisia laitoksia. Selvitysluonnosta voisi edelleen työstää erittelemään datanhallinta-asetuksen soveltumista toisaalta tutkimusorganisaatioon julkisoikeudellisena laitoksena ja toisaalta sen hallussa olevaan tutkimusdataan. Olisi tärkeää arvioida nykytilaa ja asetuksen tuomia muutoksia myös datan välityspalveluiden ja data-altruismipalveluiden suhteen.

Turun yliopisto toteaa, että yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten rooli jää nykytuotoisessa luonnoksessa epämääräiseksi, jolloin asetuksen soveltaminen on tulkinnanvaraista. Oppilaitosten roolia suhteessa datanhallinta-asetukseen olisi hyvä pohtia ja tarkentaa. Turun yliopiston mielestä selvityksen tekstissä pitäisi selittää tarkemmin yliopistojen kaksoisrooli sekä oppilaitoksina että viranomaistehtäviä hoitavina organisaatioina. Ja aiheuttaako tämä samassa organisaatioissa kaksi erilaista tapaa soveltaa asetusta. Turun yliopisto tuo esiin, että oppilaitoksiin, mukaan lukien yliopistot, datanhallinta-asetus näyttäisi vaikuttavan välillisesti, sillä kaikki suomalaiset yliopistot tekevät merkittävää yhteistyötä Luken, THL:n ja muiden julkisen sektorin organisaatioiden kanssa. Näitä organisaatioita koskee uusi datanhallinta-asetus ja tällä saattaa olla vaikutuksia mahdollisuuksiin tehdä

tutkimusyhteistyötä jatkossa. Erityisesti yhteistyö hankaloituu, mikäli näiden organisaatioiden datanhallinta ja sen vaatimukset eroavat merkittävästi korkeakouluja koskevista vaatimuksista.

Åbo Akademi toteaa, selvityksen yhteenvedossa sivuutetaan se, että asetuksessa ei velvoiteta viranomaisia sallimaan tietojen uudelleenkäyttöä (1 artiklan 2 kohta vs. 1.2, 2.1 ja 2.2 kohta). Tietosuoja-asetuksessa korostetaan henkilötietojen suojaa koskevan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön merkitystä, muun muassa henkilötietojen suojaa koskevan unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön ensisijaisuutta. Tietosuojalainsäädännön vahvaa asemaa korostetaan myös perusteluissa (johdanto-osan 4 kappale). Työryhmän yhteenvedossa (vrt. 2.1 ja 2.2 kohta) korostetaan sen sijaan julkisuuslakia. Åbo Akademi toteaa, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut käsittelevät henkilötietoja sekä hallinnossaan että opetus- ja tutkimusmateriaalina. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rooli on kuitenkin epäselvä, jolloin on myös epäselvää, miten ja mihin toiminnan osiin datanhallinta-asetusta sovelletaan. Åbo Akademi kysyy lausunnossaan ovatko yliopistot ja ammattikorkeakoulut tässä yhteydessä oppilaitoksia vai eivät ja mikä on opettajankoulutusta antavan yliopiston harjoittelukoulun tilanne?

Kolmas sektori ja yritykset

CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy toteaa, että datanhallinta-asetuksen sisältöä on kuvattu selvityksessä kattavasti. He nostavat kuitenkin esille kolme keskeisintä kohtaa asetuksesta, joiden osalta olisi hyvä saada hallinnon- ja toimialojen kautta tarkempaa ohjeistusta. Ensimmäinen näistä koskee julkisia yrityksiä. Asetuksen 2. luvussa julkiset yritykset ovat rajattu soveltamisalan ulkopuolelle. Datanhallinta-asetusta voidaan kuitenkin soveltaa myös julkisiin tai yksityisiin yrityksiin, jotka hoitavat julkisen sektorin tehtäviä tai tarjoavat yleishyödyllisiä palveluja. Selvityksen mukaan tällä viitataan Suomessa käytännössä perustuslain 124 §:n mukaisiin tilanteisiin, jossa julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Lisäksi selvityksen mukaan, kun tehtäviä ulkoistetaan sopimuksen nojalla, tiedot voivat edelleen olla viranomaisen tietoja. Tässä tilanteessa datanhallinta-asetus tulisi sovellettavaksi, jos tietoja asetetaan saataville. Nämä kohdat kaipaavat CSC:n mielestä lisää ohjeistusta, esimerkiksi käytännön esimerkkejä mainitun kaltaisista tilanteista. Muuten jää CSC:n mielestä epäselväksi, koskettavatko datanhallinta-asetuksen toisen luvun velvoitteet heidän organisaatiotaan.

Toinen kohta koskee asetuksen mukaan nimettävää toimivaltaista elintä. CSC tuo esiin, että selvitys ei anna tarkkaa kuvaa siitä, tuleeko organisaation täyttää kaikki asetuksessa toimivaltaisen elimen yhteydessä luetellut ominaisuudet voidakseen toimia julkisen sektorin tukena näiden asettaessa dataa saataville sen suojatun luonteen säilyttäen. Tässä yhteydessä CSC tulkitsee asetuksen velvoitteita siten, että toimivaltaiset viranomaiset nimetään toimeenpanon yhteydessä ja vaatimukset riippuvat siitä, mikä toimielimen tehtävä on. CSC on selvityksessä tunnistettu tahoksi, joka tarjoaa sektorikohtaisia turvallisia käsittely-ympäristöjä. CSC toteaa, että se olisi kyvyiltään ja osaamiseltaan oikea organisaatio toimimaan toimivaltaisena elimenä ja antaa mielellään oman asiantuntemuksensa toimeenpanon tueksi. Koska asetuksen tavoitteena

on aktiivisesti edistää suojatun datan uudelleenkäyttöä, CSC pitää erittäin tärkeänä, että toimivaltaisen elimen palveluita tarjoavien organisaatioiden resurssintarpeet ja tehtävien tarkoituksenmukainen organisointi käydään huolella läpi. CSC kannattaa tältä osin hajautettua järjestelmää, jossa alakohdaiset toimivaltaiset elimet säilyvät.

Kolmas kohta liittyy datan välityspalveluiden tarjoajan määritelmään. CSC tuo esiin, että koska heidän toimintansa pääasiallisena tavoitteena ei ole perustaa yritystoiminnallista suhdetta datan haltijoiden ja käyttäjien välille, he katsovat, että CSC:n toiminta ei ole asetuksen määritelmän mukaista datan jakamispalvelua eivätkä tämän luvun velvoitteet siten kosketa CSC:ta. CSC tuo edelleen esiin, että selvitykseen olisi hyvä selvittää asetuksen vaikutuksia myös muihin toimijoihin ja tarkennettaisiin, minkätyyppiset toimijat luetaan asetuksen määritelmän mukaisiksi datan jakamispalvelun tarjoajiksi.

Finanssiala ry toteaa, että asetus ja asetusta koskeva selvitys jättävät kuitenkin jossain määrin epäselväksi sen, mitä soveltamisalan piirissä olevien tahojen on pakko tehdä ja mikä on vapaaehtoista. Tätä eroa olisi hyvä selventää. Selvityksen ymmärrettävyys voisi parantua, jos selvitykseen lisättäisiin konkreettisia käyttötapauksia eri toimialoilta. Lisäksi Finanssiala ry toteaa, että asetuksen asiallinen soveltamisala on epäselvä. Suoraan sovellettavan asetuksen soveltamisalaa ei tule laajentaa julkista hallintotehtävää hoitaviin yksityisiin yhteisöihin, koska se tarkoittaisi käytännössä sitä, että Suomi soveltaisi asetusta kansallisesti laajemmin kuin muissa jäsenvaltioissa

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n mukaan datanhallinta-asetuksen sisällön kuvaus vaikuttaa melko kattavalta. Selvitysluonnos ei kuitenkaan vastaa mielestämme riittävällä tavalla siihen, miten kansallista lainsäädäntöä, EU:n datapaketin säädöksiä sekä eurooppalaisia data-avaruuksia tulisi soveltaa käytännössä. Hyvil Oy ehdottaa, että selvitykseen vielä tarkennettaisiin kuvina ja taulukoina asetuksen soveltamisalaa, datan käsitettä sekä velvoitteita/vapaaehtoisuutta suhteessa hyvinvointialueisiin. Hyvinvointialueen, joka ylläpitää yliopistollista sairaalaa, asema tutkimuslaitoksina sekä oppilaitoksina ei myöskään ollut täysin yksiselitteisesti ja selkeästi pääteltävissä kuvauksista. Myös muissa hyvinvointialueiden sairaaloissa on tosiasiallista tutkimustoimintaa, jolloin niidenkin asema opetus- ja tutkimusorganisaatioina on epäselvää. Käsittääksemme näiden osalta kyse on nimenomaisesti selvitysluonnoksessa kuvatusta hybridiorganisaatiosta. Selvitysluonnoksessa ei myöskään täysin selvästi avata datanhallinta-asetuksen 2 luvun julkisen sektorin organisaation velvollisuuksia ja rajoituksia suhteessa datan uudelleenkäyttöön ja erityisesti datan saataville antamiseen suhteessa julkiseen tehtävään.

Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy käsitteli roolia julkisen sektorin elimenä, julkisena yrityksenä ja julkista hallintotehtävää hoitavana tahona. Fintraffic Oy totesi, että julkista hallintotehtävää hoitavat yksityiset henkilöt ja yhteisöt sekä muut kuin viranomaisena toimivat julkisoikeudelliset yhteisöt eivät kuitenkaan ole kansallisen julkisuuslain ja tiedonhallintalain 24 a ja b § soveltamisalan piirissä, jos tehtävään ei liity julkisen vallan käyttöä. Liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoamista koskevan

lainsäädännön osalta tulisi harkittavaksi, pitäisikö DGA:n soveltaminen ulottaa koskemaan myös julkista hallintotehtävää hoitavaan julkiseen tai yksityiseen yritykseen. Soveltamisen laajentamisella ei käytännössä olisi suurta vaikutusta, koska DGA johtaa erilaiseen lopputulemaan liikenteen palveluista annetun lain 145.2 §:n kanssa. Fintraffic Oy toteaa epäselväksi jäävän, muuttaako suoraan sovellettavan DGA:n voimaantulo kansallista lainsäädännöllistä kehystä niin, että yksityisten tahojen välillä tapahtuvaa tiedonvälitykseen liittyvää maksullista toimintaa olisi mahdollista harjoittaa ainoastaan DGA:n mukaisena datan välityspalveluntarjoajana.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra toteaa, että selvitys on tarpeellinen sekä hyvin valmisteltu ja selkeä. Sitra kannattaa Liikenne- ja viestintävirastoa toimivaltaiseksi viranomaiseksi sekä toteaa, että viraston riittävät resurssit uusien tehtävien hoitamiseksi tulee varmistaa. Välityspalvelujen sekä data-altruismien ja data-altruismiperustaisten organisaatioiden osalta selvitystä olisi syytä tarkistaa ja terävöittää sekä esittää konkreettisia esimerkkejä. Uudelleenkäyttö-käsitteen suhdetta toisiokäyttö-käsitteeseen tulee selventää. Myös DGA-asetukseen liittyvät keskeiset EU-instrumentit ja niistä juontuvat viranomaistehtävät siinä määrin, kuin niillä on kosketuspintaa käsiteltävänä olevaan datanhallinta-asetukseen (esimerkiksi datasäädösehdotus). DGA-asetuksessa ja selvityksessä käytetään termejä anonymisointi ja pseudonymisointi, ilman määrittelyä.

Suomen Kuntaliitto ry toteaa, että asetus on haastava kokonaisuus ja sen soveltamisalan suhde avoimen datan direktiiviin monimutkainen. Näiden asetusten soveltaminen käytännössä edellyttää, että on selvää, kumman sääntelyn piiriin jokin konkreettinen tieto kuuluu. Kuntaliitto toteaa, että selvityksessä tulisi asiaa havainnollistaa konkreettisin esimerkein eri toimialoilta. Myös se, mitä dataa datanhallinta-asetus koskettaa ja mitä ei kosketa, olisi syytä kuvata auki kuvin tai taulukoin.

Suomen Yrittäjät ry toteaa, että olisi tärkeää ottaa riittävästi huomioon yritysten tarpeet ja sääntelyn vaikutus yrityksiin. Asetus jättää kuitenkin jossain määrin epäselväksi sen, mitä soveltamisalan piirissä olevien tahojen on pakko tehdä ja mikä on vapaaehtoista. Tätä eroa olisi hyvä selventää.

Tietojohtaminen ry pitää selvitystä oikeansuuntaisena. Säännös vaikuttaa vaikeaselkoiselta ja laaja-alaiselta yksityiskohtineen. Laajan säädöksen ei tulisi estää jo olemassa olevia menettelyitä kansallisella tasolla, vaan selkeyttää entisestään yhtenä uutena mahdollisuutena jakaa ja hyödyntää dataa. Muun muassa tekijänoikeuslainsäädännön näkökulmasta on hyvä huolehtia, ettei säännös avoimuudellaan heikennä Suomen kilpailukykyä. Seuranta on erityisen tärkeä järjestää.

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry toteaa, että vaikka selvitys keskittyykin datanhallinta-asetuksen julkisen sektorin säädöksiin, yritysmaailman tarpeet olisi hyvä ottaa huomioon jo tässä kehyksessä. DGA:n tavoitteisiin kuuluu julkisen sektorin datan uudelleenkäytön lisäksi toimet yritysten ja yksilöiden data-altruismien rohkaisemiseksi sekä datan jakamisen fasilitointi laajemminkin. TIEKE katsoo, että tarjolla on loistava tilaisuus näyttää, miten vältetään datasiilot ottamalla yritysmaailma

mukaan, saada yhteentoimivuus kuntoon ja samalla yhdessä tehden ja kokeillen lisätä tietoisuutta datanhallinta-asetuksen tuomista mahdollisuuksista.

Kysymys 2: Oletteko samaa mieltä nykytilan arvioinneista? Miten datanhallinta-asetus vaikuttaa toimintaanne?

Ministeriöt ja ylimmät laillisuusvalvojat

Maa- ja metsätalousministeriö kertoi hallinnonalansa tiedonluovutuksista, data-avaruustyöstä ja ministeriön ohjausroolista. Keskitetyn tietopisteen ratkaisuvaihtoehto on ministeriön mukaan toimiva ja kustannustehokas.

Opetus- ja kulttuuriministeriö piti nykytilan kuvausta kokonaisuutena kattavana. Organisaatorinen soveltamisala on kuitenkin osin epäselvä esimerkiksi hybridiorganisaatioiden osalta. Datanhallinta-asetuksen vaikutuksia ministeriön hallinnonalan toimijoihin ei ole vielä kattavasti arvioitu, johtuen asetuksen tiettyjen kohtien vaikeaselkoisuudesta. Ministeriö kannatti sitä, että Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämä avoindata.fi-sivustoa hyödynnettäisiin datanhallinta-asetuksessa tarkoitetun keskitetyn tietopisteen tuottamiseksi.

Sisäministeriö toteaa, että selvitysluonnos vastaa hyvin käsitystä kansallisesta tilanteesta. Sisäministeriö tukee asetuksen tavoitteita. Sisäministeriö toteaa lisäksi, että on osaltaan osallistunut datahallinta-asetuksen kansalliseen valmisteluun ja huolehtinut datahallinta-asetuksen vaatimuksen mukaisesta hallinnonalan selvittelystä. Asetuksella ei ole suoranaista vaikutusta sisäministeriön hallinnonalalle ja asetusta ei myöskään rajoita yleistä turvallisuutta, puolustusta ja kansallista turvallisuutta koskevia toimia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on samaa mieltä nykytilan arvioinneista ja katsoo, että datanhallinta-asetuksen vaikutukset sen toimintaan on jo asianmukaisesti otettu huomioon selvitysluonnoksessa.

Datanhallinta-asetuksella ei suoria vaikutuksia **eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian** toimintaan.

Viranomaiset ja muut julkisoikeudelliset oikeushenkilöt

Eläketurvakeskus viittaa epäselvyyteen datanhallinta-asetuksen soveltamisalasta ja toteaa, että työeläkealalla tietoaineistoja ei tuoteta julkisin varoin. Eläketurvakeskus toteaa, että tiedonhallintalakia ei sovelleta kokonaisuudessaan yksityisiin työeläkealan toimijoihin.

Etelä-Suomen Aluehallintovirastossa on kehitteillä palvelu sekä rajapinta, joiden avulla tarjotaan avoimesti tilastomuotoista dataa. Tätä hienojakoisempi tieto, kuten asiakirjamuotoinen tieto, on saatavissa erillisten tietopyyntöjen avulla. Mikäli asetuksen kansallisen toimeenpanon yhteydessä tullaan vaatimaan asiakirjamuotoisen tiedon tarjoamista rajapintojen välityksellä tai muuten avoimena massajakeluna, on organisaatioille järjestettävä tukea ja järjestelmiä henkilötietojen ja muiden

luottamuksellisten tietojen anonymisointiin. Muussa tapauksessa nämä tulevat aiheuttamaan merkittäviä lisäkustannuksia. Tämä rooli istuu luontevasti asetuksessa mainitulle nimettävälle toimivaltaiselle elimelle, mutta tehtävä on myös asianmukaisesti resursoitava.

Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että nykytilan arvioinnit ovat hyvin selkeitä ja kattavia. Virasto katsoo, että keskitetyn tietopisteen katalogimainen ratkaisu olisi riittävä, ainakin asetuksen soveltamisen alkuvaiheessa. Keskitetyn tietopisteen tulisi viraston näkemyksen mukaan toteuttaa julkisen sektorin elimille selkeät ohjeet, pohjat ja prosessit esimerkiksi metatietojen kuvaamiseen ja toimittamiseen, jotta julkisen sektorin elinten hallussa olevat, asetuksen soveltamisalaan kuuluvat datat olisivat yhdenmukaisesti kuvattu ja siten paremmin hyödynnettävissä.

Liikenne- ja viestintäviraston mukaan asetus ei muuta merkittävästi sen liikenneasioiden rekisterin tietojen hyödyntämistä. Virasto tuo esiin, että koska selvityksen mukaisesti asetus ei rajoita julkisuuslakiin perustuvaa tiedonsaantia, tämä seikka olisi hyvä huomioida julkisuuslain uudistamisen yhteydessä, jotta eri säännösten soveltaminen olisi selkeää julkisen sektorin elimille.

Lisäksi liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että on selvitysluonnoksen ehdotuksen mukaisesti soveltuva viranomaisen hoitamaan sille suunniteltuja datanhallinta-asetuksesta tulevia tehtäviä ja se pystyy täyttämään asetuksessa toimivaltaiseen viranomaiseen kohdistuvat vaatimukset. Virasto kuitenkin korostaa, että sille tulee osoittaa uusien tehtävien hoitamista varten riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit, kuten datanhallinta-asetus edellyttää. Tämän lisäksi virasto tuo esiin, että selvityksessä on kuvattu kattavasti eri vaihtoehtoisia seuraamuksia asetuksen rikkomisesta ja pitää tärkeänä, että se saa riittävän kattavat toimivaltuudet seuraamusten määräämiseen.

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa ei tulisi Liikenne- ja viestintäviraston mukaan edellyttämään erillistä sääntelyä. Tietojen vaihdosta, yhteistyöstä ja menettelyistä viranomaisten välillä on syytä kuitenkin sopia erikseen viranomaisten kesken, jotta voidaan varmistaa asetuksen noudattamisen tehokas ja oikea-aikainen seuranta ja valvonta.

Tämän lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto tuo esiin, että pitää mahdollisuutta maksujen perimiseen datan välityspalveluiden ilmoittautumismenettelyn yhteydessä, mutta katsoo, että maksujen periminen ilmoittautumismenettelystä ei olisi tarpeen ainakaan asetuksen soveltamisen alkuvaiheessa, huomioiden toimijoiden oletettavasti hyvin vähäinen määrä, sekä toiminnan luonne. Virasto pitää kuitenkin tärkeänä, että mahdollisuus periä maksuja myöhemmin säilytetään, mikäli toimijoiden määrä ja sen myötä virastolle koituvat kustannukset kasvavat.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata yhtyy sen roolista selvityksessä todettuun. Findata toteaa, että sen rooli sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisena on tarkoituksenmukaista pysyttää etenkin, kun parhaillaan on neuvoteltavana EU:n terveysdata-avaruutta koskeva ehdotus, joka tulee erityissääntelynä tarkentamaan datanhallinta-asetusta. Findata tuo esiin, että viranomaistehtävistä säätämisen

yhteydessä on tarpeen huolellisesti arvioida datanhallinta-asetuksesta toimivaltaisille elimille tulevat uudet tehtävät sekä niiden edellyttämä resursointi.

Ilmatieteen laitos ei tällä hetkellä tunnista datahallinta-asetuksella olevan merkittävää vaikutusta laitoksen toimintaan.

Kansaneläkelaitos totesi, että sen etuustiedot kuuluvat selvityksessä mainitun erityissääntelyn (laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä sekä ehdotus EU:n terveystietojen avaruudesta) alaan, eikä datanhallinta-asetuksesta ole tunnistettavissa muutoksia heidän toimintaansa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että jatkossa on edelleen selkeytettävä sitä, missä määrin asetus koskettaa KKV:n tietoaineistoja, jotka on ensisijaisesti kerätty vain valvontaa koskevaa käyttötarkoitusta varten. Tiettyjen tehtävien osalta KKV:n toiminta voitaneen rinnastaa tutkimuslaitosten tekemään tutkimustyöhön. Selvitysluonnoksessa asemaa on pyritty tulkitsemaan, mutta asemaa olisi jatkossa edelleen selkeytettävä. Koska nähtävästi yhtenäistä käytäntöä ei selvitysluonnoksen tulkinnan mukaan ole vielä asetuksesta johdettavissa, tietojen uudelleenkäyttötapaukset jouduttaneen toistaiseksi ratkaisemaan aina tapauskohtaisesti. KKV yhtyy selvitysluonnoksessa esitettyyn näkökantaan siitä, että tarkoituksenmukaisin taho toimivaltaiseksi viranomaiseksi datan välitys-palveluita ja data-altruismipohjaisten organisaatioiden valvontaan olisi Liikenne- ja viestintävirasto. Kuten selvityksessä tuodaan esiin, on kuitenkin mahdollista ja hyvin todennäköistäkin, että DGA:n toimeenpanossa joudutaan tekemään viranomaisten välistä yhteistyötä. KKV katsoo, että jo nykyisellään Suomessa on kansallisella lainsäädännöllä veloitettu viranomaisia niin sanottuun tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön. Erityisenä yksityiskohtana usean viranomaisen yhtäaikaista toiminnasta KKV nostaa esiin DGA:n rikkomisesta syntyvät seuraamismenettelyt ja niin sanotun kaksoisrangaistavuuden kiellon, mihin virasto esittää täsmennyksiä. KKV:n näkemyksen mukaan ei ole perusteltua omaksua edellä mainitusta unionin tuomioistuimen kaksoisrangaistavuuden kieltoa koskevasta oikeuskäytännöstä poikkeavaa tulkintaa kansallisesti.

Luonnonvarakeskus lausuu, että sen osalta pitää paikkansa selvityksen toteamus siitä, että datanhallinta-asetuksen kieltämiä yksinoikeuksia ei alustavassa kartoituksen perusteella ole myönnetty. Luke toteaa, että kuuluu tutkimuslaitoksena asetuksen sääntelyn piiriin. Luken tapauksessa kyse on usein aineistojen avaamisesta, julkisuuslain mukaisesta tietojen antamisesta, tutkijoiden tai viranomaisten välisestä tiedonvaihdosta tai kaupalliselta pohjalta tilaustyönä tuotetun aineiston luovuttamisesta tilaajalle. Selvitysluonnoksen perusteella datanhallinta-asetusta ei kuitenkaan sovellettaisi tällaiseen toimintaan. Asetusta sovellettaisiin ainakin Luken hallussa olevaan tilastollisen luottamuksellisuuden alaiseen aineistoon. Luke tuo esiin, että on parhaillaan avaamassa tutkimusinfrastruktuurejaan kansainvälisten yhteistyöverkostojen käyttöön. Tässä yhteydessä Luken on huomioitava datanhallinta-asetuksen mahdolliset vaikutukset, kun he asettavat infrastruktuureilla tuotettuja aineistoja infrastruktuurien käyttäjien tai muiden saataville.

Luken näkökulmasta selvitysluonnoksessa esille tuotu mahdollisuus hyödyntää avoindata.fi-palvelun teknistä alustaa asetuksen mukaisen keskitetyn tietopisteen toteutuksessa olisi kannatettava. Tällöin aineistoja saataville asettava organisaatio voisi kuvailla aineistonsa suoraan palveluun, mikäli organisaatio ei itse ylläpidä vastaavaa katalogia aineistoistaan. Jos organisaatiolla taas on oma aineistokataloginsa, sen sisältö olisi automaattisesti siirrettävissä keskitettyyn tietopisteeseen samoilla teknisillä ratkaisulla, joilla avoimen datan aineistojen kuvailuja nykyään siirretään.

Maanmittauslaitos toteaa, että selvityksen perusteella on vielä mahdotonta sanoa, miten datanhallinta-asetus tulee vaikuttamaan toimintaan ja vaatiiko tämän soveltaminen lisäresursseja tiedonhallintaamme.

Poliisihallituksen mielestä nykytilan arviointi vastaa heidän käsitystä vallitsevasta tilanteesta. Poliisihallitus katsoo, että selvityksessä ja asetuksessa kuvatut seikat huomioiden asetus ei vaikuta poliisin toimintaan.

Ruokaviraston mukaan selvityksen perusteella suuri osa Ruokaviraston tietoaineistoista voisi soveltua asetettavaksi saataville datanhallinta-asetuksen mukaisesti. Monessa tapauksessa uudelleenkäyttö voisi kuitenkin henkilötietojen käsittelyperusteen puuttuessa edellyttää tietoaineiston anonymisointia, mikä on omiaan heikentämään tietoaineiston hyödynnettävyyttä.

Senaatti-kiinteistöt ei tällä hetkellä tunnista datahallinta-asetuksella olevan merkittävää vaikutusta sen toimintaan.

THL toteaa, että selvitysluonnoksessa nykytilaa on selvitetty melko kattavasti. Soveltamista ajatellen siihen jää kuitenkin tarkennettavaa. THL tuo myös esiin haasteita asetuksen soveltamisessa. THL pitää tärkeänä varmistaa, että asetuksen soveltaminen ei johda organisaatioiden halukkuuden vähenemiseen yhteistutkimuksissa julkisen sektorin kanssa ja että tulkinta olisi yhtenäistä EU-maissa. THL esittää, että kansallisesti sanktioista tulisi säätää yhtenevästi tietosuojalainsäädännön, NIS2-direktiivin ja datasääntelyn osalta. THL tuo esiin myös, että kansallisten seuraamusviranomaisten resurssien riittävyys olisi varmistettava. Myös harmonisointi EHDS-asetusehdotuksen ja muiden alojen vastaavan toiminnan kanssa tulee suurentumaan. Tämän lisäksi THL toteaa, että arviointi keskitetystä tietopisteestä vastaavasta viranomaisesta, sekä arvio tukipalvelujen työmäärästä ja resursseista olisi tärkeä tehdä perusteellisemmin. Lopullista päätöstä vastuunjaosta voisi siirtää sellaiseen ajankohtaan, jossa ymmärrys vaatimuksista ja toiminnan edellytyksistä on selkeytynyt eri toiminta-alojen pilotoinnin tulosten sekä selvitystyön kautta.

Tilastokeskus toteaa, että selvityksen nykytilan arvioinnissa on hyvin käsitelty datanhallinta-asetuksen, julkisuuslain ja tiedonhallintalain suhdetta. Lopputulema, että datahallinta-asetuksesta ei aiheudu lainsäädäntöön erityisen suuria muutostarpeita, on perusteltu.

Asetuksenkansallisen toimeenpanon vaikutuksia julkisen hallinnon tehtäviin käsitellään kuitenkin puutteellisesti. Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan keskitetyn tietopisteen osalta ei selvityksessä ole huomioitu riittävän laajasti jo nykyisellään tietopistepalveluita tuottavien viranomaisten mahdollisuuksia tuottaa keskitetyn tietopisteen palvelua. Tilastokeskus voisi esimerkiksi tuottaa olemassa olevien luetteloiden ja -katalogien pohjalta aineisto- ja yhteystietoluettelon niin, että se sisältää datahallinta-asetuksen edellyttämät tiedot ja toiminnallisuudet. Perustana olisi Tilastokeskuksen jo tarjoama tutkimusaineistokatalogi ja neuvontapalvelut, joita datanhallinta-asetuksen palvelutehtävän täyttämiseksi tulisi laajentaa. Toiminnon laajentaminen edellyttää lisäresursointia Tilastokeskukselle, mutta vielä enemmän lisäresursointia palvelun asianmukainen tuottaminen tulee vaatimaan, mikäli se osoitetaan jonkin muun viranomaisen tehtäväksi, toisin kuin raportissa arvioidaan.

Tilastokeskus tuo esiin, että selvityksessä arvioidaan, että tarve datanhallinta-asetuksen tarkoittamalle tekniselle tuelle (toimivaltaisen elimen tehtävä) on varsin vähäistä lyhyellä tähtäimellä. Datan uudelleenkäyttö on kuitenkin ollut voimakkaassa kasvussa niin, että aineistojen uudelleenkäyttö esimerkiksi tutkimustoiminnassa on moninkertaistunut. Myös tarve aineistojen käytön tukeen lisääntyy koko ajan. Tilastokeskuksen kokemuksen mukaan nykyresursseilla ei kysyntään pystytä vastaamaan asetuksen määrittämässä aikataulussa. Tilastokeskus näkee, että jo alkuvaiheessa on tarve vahvistaa nykyistä tukea niin, että viranomaiset voivat hoitaa laajentuvat tehtävänsä ja palvelutoimintansa datahallintosäädöksen 7. artiklan 5. kohdan mukaisessa aikataulussa. Toisin kuin selvityksessä arvioidaan, datanhallinta-asetuksella luultavasti on merkittäviä vaikutuksia rekisteritietojen ja niistä koostettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytön edistämisessä. Tilastokeskus voisi toimia yleisenä toimivaltaisena elimenä, jonka palvelu kattaisi kaikki julkishallinnon uudelleenkäyttöön sopivat tietoaineistot.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että jos tiedot on anonymisoitu, kyse ei ole enää henkilötietojen käsittelystä. Pseudonymisoitujen tietojen käsittely on puolestaan edelleen henkilötietojen käsittelyä. Koska datanhallinta-asetusta ja sen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa valvoo usea viranomainen, on viranomaisten välinen yhteistyö ja tietojenvaihto keskeisessä asemassa. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että johdanto-osan kappaleissa 44 ja 51 todettua yhteistyöstä olisi hyvä kansallisesti täsmentää, jos se on kansallisen liikkumavaran puitteissa mahdollista. Jos kyse on selkeästi tietosuojavaltuutetun toimiston toimivaltaan kuuluvasta asiasta, tulee asia lähtökohtaisesti siirtää hallintolain mukaisesti toimivaltaiselle viranomaiselle eli tietosuojavaltuutetun toimistolle, joka voisi asian siirtämisen jälkeen itse arvioida, minkälaisia toimenpiteitä kyseinen asia edellyttää. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanoa koskevaan hallituksen esitykseen olisi hyvä pystyä vielä selkeyttämään ja avaamaan tarkemmin viranomaisten välistä yhteistyötä ja tilanteita, joiden arviointiin voi liittyä päällekkäisyyksiä toimintaa valvovien viranomaisten tehtävien osalta. Tietosuojavaltuutetun toimisto antaa esimerkkejä tällaisista tilanteista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää liikenne- ja viestintävirastoa sopivana tahona hoitamaan 3 ja 4 lukujen mukaisia rekisteröinti- ja valvontatehtäviä. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että datanhallinta-asetuksen data-altruismia koskevissa säännöksissä ja johdanto-osan perustelukappaleissa viitataan myös muihin kuin henkilötietoihin (esim. 20 ja 21 artikkelit sekä johdanto-osan perustelukappaleet 45 ja 46), joten myös 4 luvun mukaisen toiminnan osalta tulisi arvioida tarvetta hallinnollisesta seuraamusmaksusta säätämiseksi muiden kuin henkilötietojen käsittelyyn liittyvien rikkomusten osalta. Lähtökohtaisesti toimijoiden tekemät vakavimmat rikkeet liittyvät henkilötietojen käsittelyyn, jolloin on selkeää, että tietosuojavaltuutetun toimisto käsittelee asiaa, ja arvioisi mahdollisen seuraamusmaksun määräämisen edellytyksiä. Datanhallinta-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä olisi kuitenkin hyvä avata esimerkein myös niitä tilanteita, jotka eivät koske henkilötietojen käsittelyä, ja joista siis toimivaltainen viranomainen määräisi hallinnollisen seuraamusmaksun. Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että tietosuojaviranomaisen toimivalta ja mahdollisuus määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu ei ole riippuvainen siitä, onko asiaa vielä saatettu tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille vai ei, vaan kyse on sen arvioinnista, onko asia ylipäänsä sellainen, että se liittyy henkilötietojen käsittelyyn ja että, siitä voisi tosiasiallisesti määrätä hallinnollisen seuraamusmaksun. Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että koska toimijoiden ilmoitus ja rekisteröintimenettelyihin ei liity henkilötietojen käsittelyn osalta ennakolta tehtävää arviointia, korostuvat toimijoiden veloitteet vaikutustenarvioinnin tekemisestä sekä mahdollisen ennakkokuulemisen pyytämisestä tietosuojavaltuutetun toimistolta, jos kyseessä olevaan toimintaan liittyy korkeariskistä henkilötietojen käsittelyä.

Tietosuojavaltuutetun toimiston näkemyksen mukaan datanhallinta-asetukseen perehtyminen uutena sääntelynä ja osana laajempaa niin sanottujen Big Five -säädösehdotusten pakettia, edellyttää myös tietosuojavaltuutetun toimistossa uutta erityisosaamista, jonka vuoksi tarvitaan asiantuntijoita perehtymään tähän kokonaisuuteen. Datanhallinta-asetus voi näkyä tietosuojavaltuutetun toimiston työssä myös esimerkiksi lisääntyvinä tietoturvaloukkausilmoituksina tai ennakkokuulemispyyntöinä. Sääntely vaikuttaa tietosuojavaltuutetun toimistoon myös viranomaisten välisen koordinointi- ja yhteistyön lisääntymisenä.

Valtiokonttorilla ei ole lausuttavaa nykytilan arvioinneista eikä toistaiseksi tunnista datanhallinta-asetuksella olevan suoria vaikutuksia viraston toimintaan

Verohallinto pitää nykytilan arviointia kattavana ja arvioi, että datahallinta-asetus vaikuttaa toimintaan nykytilassa suhteellisen vähäisesti. Verohallinnon kannalta keskeisiä ovat datahallinta-asetuksen 2 luvun soveltamistilanteet. Verohallinto tuo esiin, että verotusta koskevat asiakirjat ja tiedot ovat lain mukaan kattavasti salassa pidettäviä ja verotuksen julkisista tiedoista on säädetty. Julkiset tietojen palvelut on laadittu siten, että julkisuusperiaate toteutetaan mahdollisimman hyvin mutta esimerkiksi henkilötietoja sisältävät julkiset tiedot ovat vain nähtävillä verohallinnon toimipisteissä ja niiden luovuttaminen arvioidaan julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaisesti. Verohallinnon arvion mukaisesti datahallinta-

asetuksen soveltaminen koskisi lähinnä niitä tilanteita, joissa Verohallinto voi antaa luvat verotustietojen käsittelyyn julkisuuslain 28 §:n perusteella. Verohallinnossa lupaharkinta on keskistetty Verohallinnon Tietopalvelulle, jolla on vakiintunut käytäntö tietolupien antamisessa ja tietolupien sisällössä.

Kunnat, kaupungit ja hyvinvointialueet

Helsingin kaupunki toteaa, että asetuksen vaikutus kuntien toimintaan on datan uudelleenkäytön osalta epäselvä. Selvitys jättää auki kysymyksen, missä julkisuuslain ulkopuolella olevissa tilanteissa ja datoissa datanhallinta-asetuksen säädöksiä sovelletaan. Lisäksi kunnissa asetus vaatii nykyisten tietopyyntöjen ja tutkimuslupien käsittelyn ohella lisäohjeistuksia ja käytäntöjen määrittelyä asetuksen mukaisten datapyyntöjen käsittelyyn. Asetusta toteuttaville julkisen sektorin toimijoille uudelleenkäytön laajuuden hahmottaminen on erittäin olennaista, jotta siihen valmistautuminen ja varautuminen on mahdollista. Lisäksi Helsingin kaupunki toteaa, että datanvälityspalveluiden kehittyminen linkittyy myös kaupunkien OmaData-operaattorikyvykkyyksien ja datan jakamisen ekosysteemien kehittymiseen. Tämä hallinnon sekä muiden ekosysteemin toimijoiden yhteistyö vauhdittaisi myös tehokkaasti mm. elämän- ja liiketoimintatapahtumakeskeistä palvelujen kehittämistä, kuten myös ihmislähtöisten proaktiivisten palvelujen kehittämistä. Kaupunki tuo lisäksi esiin, että data-altruismin merkitys voi vahvistua, mikäli valmistelussa oleva EU:n datasäädös tulee mahdollistamaan IoT-laitteiden käyttäjille oikeuden jakaa kyseistä dataansa kolmansille osapuolille esimerkiksi julkisten palveluiden kehittämiseen tai personoitujen palveluiden tarjoamiseen.

HUS-Yhtymä arvioi, että todennäköisesti Euroopan terveysdata-avaruudella tulee olemaan merkittävämpi vaikutus terveysdataa tuottavien organisaatioiden toimintaan, koska sen myötä eri toimijoille tulee uusia velvoitteita ja erityissäättelyä nykyistä enemmän. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jouduttu tottumaan tietolupaviranomaisen rooliin (keskitetty tietopiste) ja sen tuomiin haasteisiin. Samoin sosiaali- ja terveydenhuollossa on käytössä ns. tietoturvallisia käyttöympäristöjä (esim. HUS Acamedic). Rakenteet, joilla pystytään tuottamaan nykyistä ajantasaisempaa dataa eri käyttötarkoituksiin, tulee edellyttämään uusia toimintamalleja ja uusien teknologioiden ja kansainvälisten standardien hyödyntämistä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että sote-tietojen toisiokäyttö on jo tarkoin säädeltyä ja näiden tietojen käytön yksityisyyden suojan kunnioittaminen on ensisijaisen tärkeää huomioida täytäntöön pantaessa datahallinta-asetusta. Organisaatioita tulisi ohjata luomaan jo alkuvaiheessa sellaista tietoa, mitä voitaisiin vapaasti käyttää. Toinen ongelma on useat rinnakkaiset järjestelmät, joiden käyttämisestä ei edes organisaatio itse hallitse puhumattakaan tarpeellisesta tietojen yhdistelemisestä.

Tampereen kaupungin mukaan mitä tulee tietovarantojen tunnistamiseen ja kuvaamiseen, voi niiden kuvaaminen takautuvasti olla haastavaa ja siten vaikuttaa kuntien mahdollisuuksiin datan saataville asettamisen osalta. Tiedonhallintalain, GDPR:n, julkisuuslain ja datahallinta-asetuksen

soveltaminen ristiin tuo jatkossa lisähaasteita arvioimiseen ja tiedonhallinnan järjestämiseen. Monimutkaisuus ja tulkinnanvaraisuus aiheuttaa merkittävän riskin datan jakamisen edistämislle siltä osin, ettei varovaisuusperiaatteen seurauksena päädytä turhaan rajaamaan tai kokonaan rajoittamaan datan jakamista virheiden pelossa. Monimutkaisuus ja tulkinnanvaraisuus aiheuttaa merkittävän riskin datan jakamisen edistämislle siltä osin, ettei varovaisuusperiaatteen seurauksena päädytä turhaan rajaamaan tai kokonaan rajoittamaan datan jakamista virheiden pelossa.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

Aalto yliopisto toteaa, että asetuksen johdantolause 16 korostaa datan merkitystä tieteellisessä tutkimuksessa. EU:lla on edessään suuria yhteiskunnallisia, ekologisista ja taloudellisia haasteita, ja komissio on tunnistanut, että haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan eurooppalaista tutkimusyhteistyötä mahdollistavaa lainsäädäntöä. Aalto tuo esiin, että eurooppalainen tutkimusyhteistyö edellyttää lainsäädännön tasojen yhteentoimivuutta. On tärkeää, että eri ministeriöiden osalta tarkastellaan datan hyödyntämistä estävää tai mahdollistavaa kansallista lainsäädäntöä osana Suomen datapolitiikan toteuttamista. Kansallisen lainsäädännön kehittäminen vaatii ministeriöihin riittäviä lainvalmisteluresursseja, sekä lakeja valmistelevia virkamiehiä että vaikutustenarvioinnin resursointia. Aalto tuo esiin, että se on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta Helsingin yliopiston kanssa tarkastelleet osana Digitalisaatiolla aivoterveyttä -hanketta kansallista lainsäädäntöä ja sen suhdetta EU sääntelyyn.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu katsoo, että riippumatta asetuksen soveltamisesta tutkimukseen ja ammattikorkeakouluihin ja tähän muodostuvasta tulkintakäytännöstä, on toimeenpanosta joka tapauksessa odotettavissa välillisiä vaikutuksia korkeakoulujen TKI-toimintaan koskien datan saatavuutta ja yhteistyötä niiden organisaatioiden ja palveluntarjoajien kanssa, joita asetus koskee. Datanhallinta-asetuksen kansallisessa toimeenpanossa tulisi huomioida paitsi selvityksessä käsitelty julkisuuslaki ja avoimen datan direktiivi, myös tekijänoikeuslaki tutkimuskäyttöön liittyen. Olisi tärkeää, että Suomessa selvitettäisiin yli hallinnonalojen, millaisia menettelyjä datan saattaminen tieteellistä tutkimusta varten voisi tarkoittaa ja miten datan löydettävyys eri käyttötarkoituksiin ml. tutkimuskäyttö varmistetaan.

Turun yliopiston mielestä parhaimmillaan asetuksen mukainen datanhallinta edesauttaa avoimuutta ja uudelleenkäyttöä. Tärkeää olisi huolehtia siitä, että julkisen sektorin organisaatiot hallinnoisivat, tallentaisivat ja säilyttäisivät datansa korkeakouluillekin tuttuun FAIR-periaatteiden mukaisesti, mikä mahdollistaisi entistä parempaa julkisen sektorin ja korkeakoulusektorin välistä yhteistyötä.

Åbo Akademi tuo esiin, että nykyisin tietosuojalainsäädännön ja julkisuuslain samanaikainen soveltaminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on varsin monimutkaista. Koska nykytila on monimutkainen ja johtaa usein käytännössä ristiriitaisiin ratkaisuihin, on vaikea arvioida työryhmän nykytila-arvioita. Datanhallinta-asetus vaikuttaa

toimintaan huomattavasti vähemmän kuin tietosuojalainsäädännön ja julkisuuslain yhdistelmä, mutta lisää kokonaisuuteen punnittavan tekijän. Käsittelyprosessit todennäköisesti hidastuvat ja valmius asettaa henkilötietoja koskeva data asianmukaisesti ja tietosuojalaillisesti saataville (anonymisoitu, tietoturvallinen) lisää resurssitarvetta.

Kolmas sektori ja yritykset

CSC:n mielestä selvityksen mukaiset nykytilan arvioinnit ovat laajoja ja käsittelevät kattavasti datanhallinta-asetuksen suhdetta olemassa olevaan sääntelyyn. CSC tuo kuitenkin esiin, että asetuksen vaikutusten tarkempi arvio organisaation kannalta vaatii vielä hallinnon ja toimialojen kautta saatavaa tarkempaa ohjeistusta.

Finanssiala ry tuo esiin, että asetuksen soveltamisalan ollessa epäselvä on sääntelyn vaikutuksia etenkin muiden kuin julkisten toimijoiden osalta vaikea arvioida. Ennen kuin asetuksen soveltamisalaa mahdollisesti lähdetään laajentamaan julkista tehtävää hoitaviin yksityisiin toimijoihin, tulisi tehdä huolellinen vaikutustenarviointi muun muassa siitä, mitä tietoja tällainen sääntelyn soveltamisalan laajentaminen voisi koskea. Finanssiala ry näkee esimerkiksi asetuksen mukaisen julkisen sektorin keskitetyn tietopisteen tosiasiallisen toimivuuden haasteellisena tilanteissa, joissa asetuksen soveltamisalaa on pyritty laajentamaan yksityisiin toimijoihin. Riskien minimoiminen ja liiketalousaloihin turvan takaaminen edellyttäisi tarkempaa rajausta sen osalta, mitä tietoja ja miten asetuksen puitteissa tulee jakaa muiden kuin julkisen sektorin tahojen toimesta.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n mukaan nykytila-analyysin toisilain osiossa oli otettu huomioon kansalliset toimijat, mutta ei hyvinvointialueita pohdittaessa asetuksen seurauksia. Paikallishallinnon roolia olisimme toivoneet käsiteltävän laajemmin. (Toisilain mukaisia) tietoturvallisia käsittely-ympäristöjä on olemassa myös hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymällä sekä julkisomisteisella Istecki Oy:llä. Tämän asetuksen potentiaalisia vaikutuksia näihin tai näiden hyödyntämiseen ei ole arvioitu. Kuntasektori ja hyvinvointialueet sekä julkisten organisaatioiden väliset palveluiden yhdyspinnat tulisi huomioida laajemmin. Datanhallinta-asetuksen todetaan kaventavan kuntalain maksujen määräämistä koskevaa harkintavaltaa. Hyvinvointialueiden osalta tähän ei ole otettu kantaa ja asia tulisi täydentää selvitykseen. Samankaltaiset pykälät maksujen määräämisestä löytyvät Hyvinvointialuelaista 22 §:n 8 kohdasta. Kansallisen tietopisteen järjestämisessä tulee ottaa huomioon mahdollinen hajaantuminen. Kansallisen toimivaltaisen viranomaisen tulee informoida ja ohjeistaa sekä auttaa asetuksen soveltamisessa. Lisäksi tarvittaisiin kansallista tulkintaa koko lainsäädäntökokonaisuudesta suhteessa olemassa olevaan lainsäädäntöön.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitrala on myös erinäisiä omia julkaisuja, jotka ovat hyödyllisiä DGA-asetuksen kannalta. Sitra toimii aktiivisesti eurooppalaiseen arvopohjaan perustuvan ihmislähtöisen ja reilun datatalouden rakentamisessa erityisesti Reilun datatalouden teema-alueella ja sen projekteissa ja hankkeissa.

Suomen Kuntaliitto ry toteaa, että vaihtoehtojen visualisointi olisi ollut tervetullutta. Liitto toteaa myös, että kuntasektori ja hyvinvointialueet tulisi huomioida laajemmin, jos tällä datanhallinta-asetuksella on välittömiä sekä välillisiä vaikutuksia kunnan toimintaan tai kunnan toimintaympäristöihin (aiheuttaa kustannuksia). Liitto tuo esiin, että kansallinen toimivaltaisen viranomaisen tulee informoida, ohjeistaa ja määrittellä pelisäännöt, kuinka toimia, kun datanhallinta-asetuksen mukainen uudelleenjaettava data koskettaa kuntakenttää sekä vastata lisätyön kustannuksista kokonaisvaltaisesti.

TIEKE tuo esiin, että selvityksen osiossa 3.3.2 käsitelty keskitetty tietopiste on tärkeä osa konkreettista näkyvyyttä. Viestintään ja palautteen keruuseen ja siihen reagoimiseen tulee panostaa. TIEKE toteaa, että katalogimallin hyviä ja huonoja puolia oli esityksessä tuotu ansiokkaasti esiin. Todennäköisesti jonkin kaltaista katalogia tarvitaan, oli keskitetyn tietopisteen toteutusmalli millainen vain. TIEKE tuo kuitenkin esiin, että katalogin lisäksi tarvitaan rajapintojen hyödyntämistä sekä niiden määrittelyjä. Yhteentoimivuus pitää saada kuntoon. Sen kuntoon saattamiseen tarvitaan yhteistyötä, yhteistä tekemistä ja kokeiluja. Tarvitaanko myös yhteisiä ponnistuksia kuntapuolen datan saamiseksi jakoon. Katalogin ja rekisterin (4.2.2) tietojen yhteismitallistaminen ja synkronointi on myös tärkeää, etenkin jos niiden ylläpitäjät ovat eri ministeriöiden alla.

Kysymys 3: Vapaamuotoiset huomiot selvityksestä.

Ministeriöt ja ylimmät laillisuusvalvojat

Ahvenanmaan maakunnan hallitus lausui toimivaltakysymyksistä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus muistutti, että sen virallinen kieli on ruotsi, joten se voi lausua vain selvityksen tiivistelmästä eikä koko selvityksestä. Asetus vaikuttaa suoraan Ahvenanmaahan ja Ahvenanmaan näkökulma tulee ottaa huomioon keskitetyssä tietopisteessä itsehallintolain 59 b §:b 3 momentin perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että datanhallinta-asetuksen toimeenpanoa tulisi tarkastella myös käytännön suositusten näkökulmasta.

Oikeusministeriö lausuu seuraamussääntelystä ja suhteesta julkisuuslakiin tarkemmin vasta varsinaisen asiaa koskevan hallituksen esityksen lausuntokierroksella. Oikeusministeriö toimitti lisäksi huomioita tietosuojasääntelystä ja kansallisesta liikkumavarasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö lausui erityisesti IP-oikeuksien suhteesta asetuksen 2 luvussa säädettyyn. Luvun tavoitteet julkisen sektorin tiedon uudelleenkäytölle edellyttävät vielä paljon pohdintaa tekijänoikeuslainsäädännön valossa. Datan määritelmä jättää epäselväksi, sovelletaanko asetusta tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin ja muihin suojankohteisiin (esimerkiksi sui generis -tietokantasuoja). Tekijänoikeus ei ulotu tietoon itsessään, vaan teoksen omaperäiseen ulkomuotoon tai muuhun suojankohteeseen. Digitaalisessa muodossa kaikki nämä ovat dataa. Tekijänoikeusdataa tekijänoikeus ei suojaa, ja siihen voisi OKM mukaan soveltaa datanhallinta-asetusta.

Datanhallinta-asetuksessa säädetään, että asetusta ei sovelleta kulttuuri- ja oppilaitosten tai yleisradiotoiminnan harjoittajan ”hallussa” olevaan dataan (koska siihen kohdistuu merkittäväällä tavalla kolmansien oikeuksia). Työryhmän selvitykseen sisältyvän analyysin mukaan tämä ei välttämättä kuitenkaan sulkisi pois sitä, että asetusta voisi soveltaa sellaiseen tietoon, joka on peräisin näistä organisaatioista, mutta joka on asetuksen soveltamisalaan kuuluvan toisen organisaation hallussa. OKM katsoo, että tätä päätelmää ei tulisi tehdä, ellei ole selvää, ettei datanhallinta-asetusta sovelleta teoksiin.

Selvityksessä ja jatkovalmistelussa olisi selvennettävä, että datanhallinta-asetuksen tavoitteena ei ole ollut sallia datan käyttöä, jos sillä tarkoitetaan teoksia itseään. Julkisen sektorin elin ei voi asettaa uudelleenkäytettäväksi sisältöjä, joihin sillä ei ole tekijänoikeutta. Ja usein vaikka se olisikin hankkinut tekijänoikeudet, edellyttää näiden oikeuksien luovuttaminen kolmannelle sitä, että oikeudet on nimenomaisesti hankittu edelleenluovutus-oikeuksin. Tähän viitataan myös selvityksessä. OKM katsoo kuitenkin, että maininnat velvollisuudesta edelleenluovutus-oikeuksien hankkimisesta aineiston uudelleenkäyttämiseksi tulisi jättää pois samoin kuin se, että uudelleenkäyttäjä vastaisi itse aineiston käyttämisestä aiheutuvasta mahdollisesta tekijänoikeuden loukkauksesta. Julkisen sektorin toimija ei voi sallia hallussaan olevan datan uudelleenkäyttöä, ellei sillä ole siihen oikeuttavia oikeuksia myös kolmansille kuuluvien oikeuksien osalta. Tämä ei ole voinut olla lainsäätäjien tavoitteena kun EU:n datanhallinta-asetus annettiin.

Jatkovalmistelussa olisi selvennettävä, miten tekijänoikeusdataa käsitellään asetuksessa ja erityisesti, silloin kun kyse on poikkeuksen piiriin kuuluvien laitosten, eli kulttuuri- ja oppilaitosten tai muiden toimijoiden (jotka ovat sekä tutkimuslaitoksia että kirjastoja, arkistoja tai museoita) hallussa olevasta metadatatista.

OKM on edelleen huolissaan siitä, ettei asetusta selvästi tuo esiin mitä datanhallinta-asetus merkitsee julkisen sektorin hallussa olevan datan uudelleenkäytön osalta. Suomi otti esiin asetuksen valmisteluvaiheessa, ettei siinä tuoda selvästi esiin, mitä tehtäviä asetuksessa arvioidaan aiheutuvan yksittäiselle julkisen sektorin elimelle aineettomiin oikeuksiin liittyen. Datanhallinta-asetuksen tullessa voimaan syyskuussa 2023 olisi erittäin tärkeää, että sääntelyn sisältöä ja vaikutusten arviointia koskevaa osaamista kehitettäisiin VM:ssä. Yksi luonteva yhteys, jossa osaamista voisi edistää, olisi Valtioneuvoston periaatepäätöksen kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia) täytäntöönpano IP-oikeuksia valtionhallinnon tasolla koskevien toimenpiteiden 4-6 osalta.

Puolustusministeriö tuo esiin, jatkossa on erityisesti tunnistettava se, että samaan viranomaisen hallussa olevaan tietoon voidaan soveltaa eri sääädöksiä tilanteesta riippuen. Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Puolustusvoimien pysyvissä ja tilapäisissä rekistereissä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia ja erityislakina henkilötietojen

käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia. Näissä rekistereissä tapahtuva käsittely muodostaa yli 90 % kaikista Puolustusvoimien käsittelytarkoituksista. Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisalan piiriin jää pääosin henkilötietojen käsittely työnantajatoiminnassa, Maanpuolustuskorkeakoulun opetuksen ja tutkimuksen järjestämisessä, tiedonhallinnan järjestämisessä, työterveydenhuollossa, kirjastotoiminnassa sekä eräät yksittäiset viestinnälliset ja logistiset rekisterit.

Lisäksi puolustusministeriö toteaa, että viranomaisten välistä tietojenvaihtoa tarkastellaan hallituksen esityksessä (HE 243/2022 vp) laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta. Ehdotettu sääntely on tarkoitettu sovellettavaksi poikkeuksellisissa, erityisen vakavissa tietoturvaloukkaustilanteissa. Valmistelun yhteydessä todettiin, että normaalitilanteissa perustuslailliset, oikeusturvaan ja viestinnän luottamuksellisuuteen liittyvät seikat asettavat rajoituksia tietojenvaihdolle, jolloin erityissääntelyä tarvittaisiin viranomaisten yhteistoiminnan nopeuttamiseksi ja selkeyttämiseksi. Lopuksi Puolustusministeriö huomioi, että käytännön työssä tulee huomioida uuden datasääntelyn ja tietosuoja-asetuksen yhteensovittaminen.

Sisäministeriö toteaa, että selvitysluonnos vastaa hyvin käsitystä kansallisesta tilanteesta. Sisäministeriö tukee tavoitteita jotka lisäävät datan saatavuutta vahvistamalla luottamusta datan välittäjiin ja yhtenäistämällä datan jakamisen menettelyitä koko EU:n alueella. Merkittävänä ja huomioitavana tavoitteena on yhteinen eurooppalainen data-avaruus ja yhteentoimivat datan sisämarkkinat. Sisäministeriö on osaltaan osallistunut datahallinta-asetuksen kansalliseen valmisteluun ja huolehtinut datahallinta-asetuksen vaatimuksen mukaisesta hallinnonalan selvittelystä. Asetuksella ei ole suoranaista vaikutusta sisäministeriön hallinnonalalle ja asetus ei myöskään rajoita yleistä turvallisuutta, puolustusta ja kansallista turvallisuutta koskevia toimia.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että datanhallinta-asetus on erittäin vaikeaselkoinen kokonaisuus, joten sen täytäntöönpanoon tulee kiinnittää sekä keskitetysti että hallinnonalakohtaisesti erityistä huomiota. Ministeriö on samaa mieltä arviosta, että Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämä avoindata.fi-sivusto olisi lähimpänä sellaista katalogimaista ratkaisua, mitä datanhallinta-asetus edellyttää vähimmäisvaatimuksena. Voidaankin arvioida, että avoindata.fi-palvelun tekninen alusta olisi hyödynnettävissä datanhallinta-asetuksessa tarkoitetun keskitetyn tietopisteen tuottamiseksi. Samoin ministeriö on samaa mieltä, että uudelleenkäyttöä koskevia lupia voitaisiin myös käsitellä alakohtaisissa tietopisteissä, kuten esimerkiksi Findatassa tai organisaatiokohtaisissa palveluissa, eikä keskitetysti kansallisen keskitetyn tietopisteen ylläpitäjän toimesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on myös samaa mieltä siitä, että koska Suomessa on jo useampi viranomainen, ei liene perusteltua nimetä vain yhtä toimivaltaista elintä. Alakohtaiset toimivaltaiset elimet on tarkoituksenmukaista säilyttää. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystietojen

osalta tarkoituksenmukaista on pysyttävä Tietolupaviranomaisen (Findata) rooli. Näin on etenkin, kun parhaillaan on neuvoteltavana EU:n terveystietojen avaruutta koskeva ehdotus, joka tulee erityissääntelyä tarkentamaan datanhallinta-asetusta. Alakohtaisten toimivaltainen elinten lisäksi on kuitenkin nimettävä yleisempi toimivaltainen elin, joka kattaa muut sektorit. Yleisen toimivaltaisen elimen osalta tarkoituksenmukaista on rakentaa nykyisten tehtävien päälle. Ministeriön arvion mukaan tämän perusteella toimivaltainen elin voisi olla Digi- ja väestötietovirasto tai Tilastokeskus. Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy arvioon, että Tilastokeskus olisi soveltuvin ylläpitämään datanhallinta-asetuksessa tarkoitettua tukitoimintaa, joka merkitsisi datanhallinta-asetuksen vähimmäisvaatimusten mukaan neuvontaa toisille viranomaisille, jotka aikovat asettaa dataa saataville datanhallinta-asetuksen mukaisesti.

Lopuksi sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy selvitysluonnoksessa olleisiin arvioihin Data-altruismiorganisaatioista, toimivaltaisesta viranomaisesta ja seuraamuslajeista sekä kansallisesta liikkumavarasta.

Valtiovarainministeriö toteaa ensinnäkin, että U-kirjelmää vastaava tekstikokonaisuus rahoituksesta tulee kirjata myös työryhmäselvitykseen. Toiseksi luonnoksen tekstiä voisi selkeyttää vastaamaan paremmin johdanto-osan kohdan 25 muotoilua, ettei jäisi mielikuvaa maksutulojen kytkemisestä kansallisesti sellaisiin toimenpiteisiin, jotka voisi tulkita väärin maksutulojen korvamerkitsemiseksi. Kolmanneksi tulisi tuoda tarkemmin esille, miksi suojattujen tietojen asettaminen saataville ei olisi välttämättä julkisoikeudellinen suorite. Neljänneksi asetuksen kaikki tällä hetkellä tiedossa olevat vaikutukset tehtäviin ja resursseihin tulisi selkeästi ja virastokohtaisesti kirjata selvitysluonnokseen.

Oikeuskanslerin virasto pitää tärkeänä, että asetuksen täytäntöönpanon yhteydessä riittävän laajasti ja huolellisesti arvioidaan, miten asetuksen taustalla olevat unionin datapolitiikan yleiset oikeudelliset tavoitteet sekä unionin eri säädöksiin ja osaksi Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuva datan vapaan liikkuvuuden ja datan siirrettävyyden periaatteet toteutuisivat mahdollisimman hyvin samalla kun immateriaalioikeuksien ja liikesalaisuuksien suojasta, kyber- ja tietoturvallisuudesta sekä tietosuojasta huolehditaan. Päätöksessä OKV/461/70/2020 OKV/458/70/2020 oikeuskansleri totesi nimenomaisesti, että tiedon tuottamista ja jakamista sekä tiedonantovelvollisuutta koskevia julkisuuslain säännöksiä on perusteltua tulkita muun muassa EU:n avoimen datan direktiivin suuntaisesti. Tämä näkökohta on tarpeen ottaa huomioon myös datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanossa. Datanhallinta-asetus on varsin vaikeaselkoinen säädös ja sillä on suhteellisen monimutkainen liityntä avoimen datan direktiiviin ja tietosuoja-asetukseen. Tämän mukaisesti myös suhde julkisuuslakiin tulee olemaan varsin monimutkainen. Perustuslakivaliokunta on lisääntyvästi kiinnittänyt huomiota lakitasoisen sääntelyn selkeyteen ja ymmärrettävyyteen. Se on myös virkahenkilöstön ja julkisyhteisöjen palveluksessa olevien oikeusturvatae ja oikeusturvan edellytys julkisorganisaatioille ja yksityisille. Sääntelyn kokonaisuuden ymmärrettävyyteen ja selkeyteen on tarpeen kiinnittää aivan erityistä huomiota datanhallinta-asetuksen toimeenpanossa.

Oikeuskanslerin virasto myös toteaa, että sinänsä perusteellisessa selvityksessä jää avoimeksi vielä muun muassa se, miten asetuksen 5 artiklaan kirjattuja ja asiallisesti unionin oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita tässä asiayhteydessä lähinnä kirjaavia yleisiä vaatimuksia sovelletaan esimerkiksi rajapintojen avaamisen muodossa tapahtuvassa tiedon luovuttamisessa sekä ylipäänsä silloin, kun data luovutetaan ja sitä hyödynnetään jollakin muulla tekniikalla tai menettelyllä kuin datanhallinta-asetuksessa nimenomaisesti säädetään. Kysymys voi tulla esimerkiksi henkilötiedoissa rekisteröidyn ja yleensä datan subjektin suostumuksella esimerkiksi rajapintojen tai omadata –sovellusten kautta tapahtuvien luovutusten kuulumisesta yhtäältä datanhallinta-asetuksen ja siinä viitattujen yleisten periaatteiden soveltamisalaan. Yleisenä huomiona oikeuskanslerin virasto toteaa lisäksi, että lainvalmistelu viranomaistoimintojen järjestämiseksi aloitetaan viipymättä.

Viranomaiset ja muut julkisoikeudelliset oikeushenkilöt

Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että luonnos datanhallinta-asetuksen kansallisesta täytäntöönpanosta tarjoaa laadukkaan ja kattavan selvityksen datahallinta-asetuksesta sekä sen suhteesta olemassa olevaan kansalliseen ja kansainväliseen säätelyyn. Monimuotoinen ja alakohtaisia sekä kansallisia poikkeuksia sisältävä kokonaisuus voi olla haastavaa organisoida selkeäksi palveluksi, joka voi muodostaa uhkaa alkuperäisen tavoitteen saavuttamiseksi. Mahdollinen laskevien tietopalvelutulojen ja kohoavien laatuvaatimusten ristiriita voi aiheuttaa haasteita laadukkaalle tietopalvelutuotannolle, ellei palvelutuotantoa tuettaisi muuten esimerkiksi valtion talousarvioista. Digi- ja väestötietovirasto on tuonut esiin, että sen jo olemassa olevien tiedon löytämistä tukevien palveluiden (avoindata.fi-portaali, yhteentoimivuusalusta, liityntäkatalogi, testiaineistopalvelu) prosessit ja tekniset ratkaisut voivat tukea myös datahallinnan-asetuksen toimeenpanoa erityisesti keskitetyn tietopisteen osalta. Aikataulu on kiireinen, jotta toimeenpanon valmistelu voitaisiin käynnistää. DVV näkemyksen mukaan erityisesti turvattua käsittely-ympäristöä koskevat tehtävät sopivat parhaiten jo vastaavia palveluja tuottaville Tilastokeskukselle, CSC:lle tai FinDatalle. Muiden tehtävien osalta DVV on kiinnostunut osallistumaan viranomaisten kesken tarkennettavaan yhteistyömalliin.

Eläketurvakeskus katsoo, että on epäselvää, miten datanhallinta-asetus tukee tai täydentää olemassa olevaa tai tulevaa EU-säätelyä (mm. EESSI, SDG, eIDAS, ESSPASS, EHDS). Esimerkit, miten tietovirtoja käytettäisiin uudelleen yllä mainituissa aloitteissa, selventäisivät datanhallinta-asetuksen velvoitteita ja mahdollisuuksia. Lisäksi on epäselvää, millaisia menettelyitä tai tietoja data-altruismiin pohjautuvat organisaatiot lisääisivät SDG-asetuksen II liitteeseen, joka lähtökohtaisesti on velvoittavaa EU-lainsäädäntöä.

Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota asetuksen soveltamisaikatauluun, joka on tiukka huomioiden selvityksessäkin todettu tarve kansalliselle säätelylle. Liikenne- ja viestintävirasto toteaa, että se pystyy valmistautumaan sille tulevien uusien tehtävien hoitamiseen aikataulun mukaisesti, mutta korostaa, että ilman voimassa olevaa kansallista säätelyä sillä ei ole mahdollisuutta vastaanottaa ilmoituksia ja

rekisteröintejä toimijoilta. Virasto toivoo, että kansallisen valmistelun aikataulussa huomioitaisiin myös datanhallinta-asetuksen 3 ja 4 lukujen sääntelyn kohteena olevien toimijoiden tarve valmistautua niitä koskevien velvoitteiden täyttämiseen. Virasto myös huomauttaa, että edellä lausutun mukaisesti julkisen sektorin elimillä voi olla tarve saada ohjeita, malleja ja pohjia keskitetyltä tietopisteeltä ja toimivaltaiselta elimeltä ja aikaa niiden toteuttamiseen, mikä myös olisi huomioitava kansallisen sääntelyn valmistelussa.

Luonnonvarakeskus toteaa, että datanhallinta-asetuksen mukainen aineistojen saataville asettaminen edellyttää, että julkisen sektorin toimijat ovat tarkalla tasolla tietoisia tietovarantoihinsa sisällyvistä teollis- tai tekijänoikeuksien suojaamista tai kaupallisesti luottamuksellisista sisällöistä. Jos tietovarannon suunnitteluvaiheessa ei ole varauduttu tällaiseen aineistojen saataville asettamiseen, voi suojattujen sisältöjen tunnistaminen jälkikäteen olla hyvin vaikeaa. Suojauksen perusteet ja oikeuksien haltijat voivat vaihdella tietuekohtaisesti tietovarannon sisällä, eikä näitä välttämättä voi päätellä tietovarannon sisällöstä yhtä helposti kuin esimerkiksi tiedon henkilötietoluonnetta. Luke esittääkin, että olisi tarpeen muodostaa ja jakaa hyviä toimintatapoja, joilla kirjanpito aineistoon liittyvistä oikeuksista ja suojauksen tarpeista voidaan järjestää. Näin aineiston uudelleenkäyttö datanhallinta-asetuksen tarkoittamalla tavalla tulisi mahdolliseksi.

Maanmittauslaitos toteaa, että asetuksen kansalliseen täytäntöönpanoon liittyy vielä monia tulkintaepäselvyyksiä mm. viranomaisille mahdollisesti syntyvistä velvoitteista. Maanmittauslaitoksen osalta kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annettuun lakiin (453/2002) ja huoneistotietojärjestelmästä annettuun lakiin (1328/2018), sisältyy säännöksiä henkilötietojen luovuttamisesta. Maanmittauslaitos katsoo, että datanhallinta-asetuksen kansallisessa täytäntöönpanossa on jatkossa vielä tarkemmin arvioitava, millä tavoin datanhallinta-asetus vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvien säännösten sisältöön siltä osin kuin nämä säännökset koskevat datanhallinta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tietojen pyytämistä ja luovuttamista. Eri viranomaistoimijoiden, kuten Maanmittauslaitoksen, osalta tulee arvioida, miten helposti ja missä muodossa Maanmittauslaitoksen dataresurssien kuvaukset saadaan siirrettyä (tai linkitettyä) tietopisteestä vastaavalle toimijalle, jotta niistä voidaan antaa veloitteen mukaista palvelua. Maanmittauslaitos puoltaa Avoindata.fi-pohjaista tietopistettä, koska se perustuu standardeihin rajapintoihin ja yhteentoimivuuteen.

Opetushallitus toteaa, että aikataulullisesti valmistautuminen asetuksen kansalliseen täytäntöönpanoon on melko tiukka. Opetushallitus kysyy, milloin toimivaltainen viranomainen on toiminnassa ja miten eri hallinnonalojen tuki järjestetään.

Poliisihallitus tuo esiin, että selvitysluonnoksen esipuheessa on kirjattu, että datanhallinta-asetuksella pyritään rakentamaan pehmeää infrastruktuuria kuten pilvipalveluita. Poliisihallitus toteaa, että pilvipalveluiden edistämisestä ei datanhallinta-asetuksessa mainita kuitenkaan mitään. Jos asetuksella edistetään pilvi-infran käyttöönottoa ja

tietoa jaetaan pilvi-infrassa, niin tulisi huolehtia, että tiedonjakoratkaisut ovat tietoturvan ja tietosuojan osalta Pitukrin (pilviturvakriteeristö) sekä muidenkin tietoturvan ja tietosuojan vaatimusten mukaisia. Poliisihallitus myös toteaa, että luonnoksen johdannossa olisi hyvä mainita muutamin esimerkein, miten asetus konkreettisesti tulee tuomaan helpotusta datan saantiin verrattuna nykytilanteeseen.

Ruokavirasto esittää, että selvityksessä voisi tuoda vielä selkeämmin esille, mitä sen soveltamisalaan kuuluvilta toimijoilta ehdottomasti vaaditaan.

Senaatti-kiinteistöt kiinnitti huomiota työryhmän mainintaan pilvipalveluiden edistämisestä, jota ei kuitenkaan tällä tavoin tuoda datahallinta-asetuksessa esille. Selvityksessä työryhmä tuo esiin, että jatkossakin julkisuuslakia sovelletaan tiedonluovutuksiin, eikä datahallinta-asetusta, mutta avoimeksi jää, missä julkisuuslain ulkopuolella olevissa tiedoissa datanhallinta-asetuksen säädöksiä sovelletaan. Lisäksi olisi hyvä selkeyttää sitä, että datahallinta-asetuksen perusteella luovutettava tieto luovutetaan vain kertaalleen ja tiedon omistajan toimesta, ei välttämättä sen, jonka hallussa tieto on.

THL tuo esiin, että asetus on monelta osin tulkinnanvarainen. Asetusta on avattu hyvin selvitysluonnoksessa, mutta sekään ei poista tulkintojen välttämättömyyttä. THL esittää lisäksi, että selvityksessä olisi hyvä avata myös sitä, miten ja miltä osin EU:n terveysdata-avaruutta koskeva ehdotus (EHDS) sekä muu vastaava erityissääntely tulisi tarkentamaan datanhallinta-asetusta ja sen kansallista täytäntöönpanoa. Lisäksi asetuksen toimijakohtaista täytäntöönpanoa ajatellen olisi selkeämpää, jos kansallisen lainsäädännön liikkumavaran ja toteuttamisen mahdollisuudet olisi koottu esim. yhteen taulukkoon.

Tilastokeskus esittää lausunnossaan selvitykseen yksityiskohtaisia korjauksia erityisesti oman tehtävänsä sekä oman alansa lainsäädännön osalta.

Valtiokonttori toteaa, että datanhallinta-asetusta tulee soveltaa 24.9.2023 alkaen, joten aikataulu on hyvin tiukka huomioiden tarve kansalliselle sääntelylle. Tämän takia kaikki konkreettinen tuki organisaatioille on tarpeen ja täytäntöönpanohankkeen tyyppinen jalkauttaminen tarpeellista.

Väylävirasto katsoo, että selvitys on kattava ja Väylävirastolla ei ole lausuttavaa itse selvitysluonnokseen.

Kunnat, kaupungit ja hyvinvointialueet

Helsingin kaupunki toteaa, että datan uudelleenkäyttöä mahdollistava ja edistävä sääntely sekä yhteiset prosessit ja selkeät menettelytavat sen toteuttamiseen ovat lähtökohtaisesti positiivista kehitystä. Kaupungille ja kunnille laajemmin datan asettaminen laajemmin hyödynnettäväksi tarkoittaa sekä lisähaastetta että ”spurtia” metadatan, tiedon laatuun ja sijaintiin liittyvien asioiden kehittämiseksi.

HUS-Yhtymä toteaa, että datan hyötykäytön ja tietosuojan sekä tietoturvallisuuden lainsäädännöllinen kokonaisuus on moniulotteinen ja vaikeasti jäsentyvä. Olisi hyvä, jos muutamia tyypillisiä datanhallinta-asetuksen mukaisia tilanteita voitaisiin kuvata selkeämmin ja kattavammin. Selvityksessä on vielä paljon avoimia kohtia, joista olisi hyvä saada käsitys melko pian, esimerkiksi keskitetty tietopiste. On selvää, että uudet EU-säädökset ja kansallisen lisäsääntely aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtä ja kustannuksia kaikille tietoa tuottaville toimijoille. Uudet kustannukset on tärkeä huomioida vuosittaisissa VM:n talousarvioissa ja laskelmissa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mukaan keskitetyn tietopisteen suhde Kansallisarkiston Sapa-palveluun tulisi selkeyttää, jottei rinnakkaisten järjestelmien rakentamisen riskit rajoittaisi tarpeetta tietojen säilytystä. Keskitetyn tietopisteen toteuttamiseen on kiinnitettävä huomiota ja yrittää poistaa sen yleiset riskit.

Tampereen kaupunki kysyy, mitä kansallisesti tarkoittaa se tuki, mikä selvityksessä on määritelty. Sen mukaan tarvitaan suunnitelma käytännön toteuttamiseen sen osalta, miten asetuksen täytäntöönpanoa lähdetään edistämään. Selvityksessä on tarpeen ottaa vielä erikseen huomioon teknisiä menettelyjä sen osalta, mitä anonymisointi ja pseudonimisointi vaativat organisaatiolta. Kansallisesti tunnistettavissa tarve sille, että jollain taholla on kattava kokonaiskuva siitä, mitä kuntien tulisi tämän asetuksen täytäntöönpanon osalta huomioida.

Teuvan kunta katsoo, että selvitys ei ota huomioon pienten kuntien tieto- ja asianhallinnon vähäisiä resursseja tehdä kattavia muutostöitä. Selvitys ei ota myöskään riittävällä tavalla huomioon mahdollisia käyttöönnoton kustannuksia kunnallishallinnon asiakirjanhallintaan sovellettuna. Esimerkiksi mahdollinen henkilötietojen anonymisointi ja muiden luottamuksellisten tietojen manuaalinen poistaminen tuottaa merkittäviä lisäkustannuksia. Teuvan kunta tuo myös esiin huomionsa siitä, että maksujen määräytymisessä tulisi voida ottaa huomioon todelliset kustannukset sekä myös piilokustannukset, joita tulee esimerkiksi työn uudelleenjärjestelyistä ja muista hallinnollisista kustannuksista, joita syntyy, jos datan uudelleenkäytön mahdollistamiseen kohdistuu merkittäviä uusia vaateita. Jo nykyisin esimerkiksi laajat raakadataa, kuten ostolaskuaineistoja, keräävät tietopyynnöt synnyttävät huomattavia uusia kustannuksia, joita ei voida nykyisillä tietopyyntöjen taksoilla läheskään kattaa.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

Aalto yliopisto toteaa, että asetuksen soveltamisessa kansallisesti on tärkeää kehittää asetuksen johdantolauseessa 16 esitetyjä menettelytapoja. Johdantolause 16 edellyttäisi yksinkertaistettujen hallinnollisten menettelyjen luomista, metodologisia ja tiedonkeruuvälintoja koskevaa informatiivista metadataa sekä standardoituja tietokenttiä, jotka mahdollistavat eri julkisen sektorin tietolähteistä peräisin olevien tietokokonaisuuksien helpon yhdistämisen, jos se on tarpeen analysointia varten. Näiden käytäntöjen tavoitteena olisi oltava edistää julkisesti rahoitettujen ja tuotettujen tietojen käyttöä tieteellistä tutkimusta varten

"niin avoin kuin on mahdollista, niin suljettu kuin on tarpeen" -periaatetta noudattaen. Tieteellisen tutkimuksen mahdollistamiseksi olisi tärkeää, että työryhmä voisi jatkotyöskentelyssä käsitellä sitä, miten eri ministeriöt voivat toimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry toteaa, että korkeakouluihin liittyy autonomian ja niitä koskehtavan oman lainsäädäntönsä kautta erityispiirteitä, joita tulisi selvityksessä käsitellä huomattavassa määrin enemmän. Ammattikorkeakoulujen osalta haaste liittyy myös niiden oikeushenkilöasemaan, sillä yliopistoista poiketen ne ovat muodoltaan osakeyhtiöitä. Kokonaisuudessa näkyy yleisesti ottaen Suomen lainsäädännön sirpaleisuus ja siloisuus. Selvityksen teksti on lakeja soveltamaan joutuville toimijoille vaikeasti hahmottuvaa.

Kolmas sektori ja yritykset

CSC tuo lausunnossaan esiin, että selvityksen ollessa suunnattu julkiselle sektorille se jättää asetuksen 3 ja 4 luvuissa säädettävät puitteet datanvälityspalveluille ja data-altruismiorganisaatioille niihin liittyviä viranomaisvelvoitteita lukuun ottamatta vähäiselle huomiolle. CSC toteaa, että tällaisten toimijoiden syntymistä Suomeen edesauttaisi, mikäli myös niille olisi saatavilla datanhallinta-asetuksen tuomista velvoitteista selkeä ohjeistus. Tämän lisäksi CSC tuo esiin, että se pitää EU:n datastrategian mukaisia tavoitteita tärkeänä ja että datasääntelyn tulisi olla johdonmukaista, tuettava uusien kyvykkyyksien ja innovatiivisten käytäntöjen kehittymistä ja vältettävä liikaa yksityiskohtaisuutta. Lisäksi on muistettava, että datatalouden kehittyminen edellyttää sääntelyn lisäksi myös laajaa yhteistyötä sekä datainfrastruktuurien ja -taitojen kehittämistä. Lisäksi CSC toteaa, että julkisin varoin tuotetun datan tulisi olla avointa ja mikäli julkisen datan jakelussa käytetään datanjakopalvelua, siitä ei tulisi koitua ylimääräisiä kuluja datan käyttäjälle.

CSC pitää myös tärkeänä, että Suomi osana tulevaa datainnovaatiolautakuntaa edistää sellaista datapolitiikkaa, jossa pyritään edistämään datan monipuolista hyödyntämistä saattamalla sitä erilaisten toimijoiden käyttöön kiinnittäen erityistä huomiota datanhallinta-asetuksessakin (resitaali 16) korostettuun tarpeeseen edistää datan käyttöä tutkimustarkoituksiin. Lisäksi on tärkeää hyödyntää olemassa olevat datanhallintastandardit ja -käytännöt täysimääräisesti sekä taattava riittävät resurssit säädöksen yhtenäiseen toimeenpanoon eri puolilla Eurooppaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää selvitysluonnosta onnistuneena. EK näkee, että jatkovalmistelussa olisi hyvä harkita uudelleen, onko asetuksen soveltamisalan laajentaminen koskemaan yrityksiä miltään osin tarpeellista. EK ehdottaa, ettei asetuksen soveltamisalaan tehtäisi kansallisia laajennuksia yrityksiin. Tämä lähtökohta edistää EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta ja varmistaa sen, että asetuksen vaatimukset ja velvoitteet soveltuvat jäsenvaltiosta toiseen yhdenmukaisesti. Selvitysluonnoksessa olisi hyvä selkeyttää muutoinkin, millaisia vaikutuksia datanhallinta-asetuksella on yrityksiin. EK kannattaa esitystä liikenne- ja viestintäviraston nimeämisestä toimivaltaiseksi viranomaiseksi. EK pitää

kannatettavana, että digi- ja väestötietovirasto vastaisi tietopisteen tuottamisesta. EK korostaa ennakoivan neuvonnan ja ohjeistuksen tärkeyttä seuraamuksia harkittaessa ja seuraamuksen oikeasuhtaisuutta rikkomukseen nähden. Myös seuraamusten osalta on tärkeää, että niitä määräävällä viranomaisella on erityisosaamista, sillä lainsäädäntö ja toiminta, josta seuraamuksia annetaan, on mutkikasta ja vaatii erityisosaamista.

Finanssiala ry tuo esiin, että selvityksessäkin todettu soveltamisalan laajentaminen yrityksiin, jotka hoitavat julkista hallintotehtävää, voisi käytännössä koskea lakisääteisiä vakuutuksia tarjoavia vakuutusyhtiöitä. Selvityksen sisältö jättää kuitenkin epäselväksi, minkä tiedon antamista tämä sääntely edes teoriassa voisi koskea vakuutusalaan mahdollisesti laajetessaan. Näin ollen selvityksen esittämää soveltamisalan laajentamista ei tule tehdä kevein perustein ja ilman asianmukaista vaikutustenarviointia. Mikäli soveltamisalaa laajennettaisiin, tulisi sovellusalan käyttötapauksista ja jaettavasta datasta antaa tarkat määritelmät. Finanssiala ry tuo myös esiin, että EU-säädösten päälle tuleva kansallisen lisäsääntely aiheuttaisi ylimääräistä hallinnollista taakkaa sekä lisäkustannuksia yhtiöille. Myös asetuksen suhde nykyiseen lainsäädäntöön on epäselvä erityisesti suhteessa julkisuuslakiin ja kansallisiin erityislakeihin (mm. liikennevakuutuslaki). Edellä mainittu erityissääntely esimerkiksi määrittää, miten korvausdataa voidaan luovuttaa yhtiöiden ulkopuolelle. Lisäksi toteamme, että vakuutusyhtiöt luovuttavat tietoa viranomaisille jo nyt muun muassa tilastollisiin tarkoituksiin altruistisin perustein.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy toivoo tarkennettavan uudelleenkäytön määritelmää esimerkein. Hyvil Oy toivoo, että usean organisaation väliseen yhteistyöhön vielä kiinnitettäisiin selvityksessä huomiota ja selvityksessä tarkennettaisiin nimenomaisesti tämänkaltaista datan vaihtoa julkisten toimijoiden välillä. Hyvil huomauttaa, että hyvinvointialueet tulisi ottaa vahvemmin mukaan, kun Suomi vaikuttaa EU:n digi- ja datalainsäädäntöön sekä kun EU-pohjaisen sääntelyn toimeenpanoa valmistellaan kansallisesti. Toimivaltaisen viranomaisen veloitteita ja vastuita määrittäessä tulisi huomioida myös paikallistason toimijoiden ottaminen mukaan yhteistyöhön.

Kopiosto ry tuo esiin, että datanhallinta-asetuksen 17 ja 18 perustelukappaleissa edellytetään kolmansien osapuolten tekijänoikeuksien kunnioittamista. Kopiosto toivoo ministeriöiden kiinnittävän erityistä huomiota kolmansien osapuolten tekijänoikeuksien huomioimiseen ja kunnioittamiseen datanhallinta-asetuksen kansallisessa täytäntöönpanossa. Kolmansien osapuolten tekijänoikeuksia sisältävän datan uudelleenkäyttö tulee tapahtua kyseisten osapuolten tekijänoikeuksia kunnioittaen perustuen joko tekijänoikeudenhaltijan suostumukseen (esimerkiksi sopimukseen) tai tekijänoikeuslakiin.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra pitää tärkeänä, että DGA-asetuksessa mainittujen keskitetyn tietopisteen (artikla 8), datan välityspalvelun suhteen toimivaltaisen kansallisen viranomaisen (artikla 12) sekä data-altruismipohjaisten organisaatioiden rekisteröinnin suhteen kansallisen toimivaltaisen viranomaisen (artikla 23) järjestäminen

hoidetaan viipymättä. Selvityksessä yksityisen sektorin tarpeet ja kilpailukyvyn varmistaminen eivät ole nousseet esille. Sitra pitää tärkeänä, että data-altruismia koskevan sääntökirjan valmistelu toteutetaan avoimesti ja yhteistyössä. ja myös ajoissa.

Suomen Kuntaliitto ry esittää, että kansalliseen täytäntöönpanon dokumentaatioon tulisi lisätä tavoitetilan kuvauksia, kuten kokonaisuuden kuvaava tai kuvaavia toimintamalleja, jota tässä tavoitellaan ja toimeenpannaan. Lisäksi Kuntaliitto esittää lausunnossaan tarkempia huomioita selvitykseen. Kuntaliitto toteaa myös, että Datanhallinta-asetuksen toimeenpanon aiheuttaessa välillisiä ja välittömiä kustannuksia kuntatoimijoille tulisi asioiden käsittely viedä vaikutusten arvioimiseksi Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnalle (Kuthanek). Koska lain toimeenpanon vaatimat toimet ei ole vielä tarkemmin tiedossa, on kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden korvaamista rahoitusperiaatteen mukaisesti mahdotonta vielä arvioida. Lisäksi Kuntaliitto esittää, että jatkossa kun EU digi- ja datalainsäädäntöä toimeenpannaan, olisi kokonaiskuva ja kuvaus 1) muihin lainsäädäntöihin 2) data-avaruuksiin 3) muihin kytköksiin. EU digi- ja datalainsäädäntötsunami on todella moninainen ja haastava kokonaisuus, joten jonkinlainen yleiskuva ja tukimateriaali, jota tarvittaessa päivitetään, olisi syytä olla. Kuntaliitto tuo myös esiin, että kunnat tulisi ottaa vahvemmin mukaan, kun Suomi vaikuttaa EU:n digi- ja datalainsäädäntöön sekä kun EU-pohjaisen sääntelyn toimeenpanoa valmistellaan kansallisesti.

Suomen Yrittäjät ry suhtautuu kriittisesti ajatukseen siitä, että sääntelyn soveltamisalaa laajennettaisiin kansallisesti siitä, miten datanhallinta-asetus sen määrittää.

Teknologiaateollisuus ry kiittää datanhallinta-asetuksen täytäntöönpanoa tukevan selvitysluonnoksen laatintua työryhmää kattavasta nykytilan arvioinnista sekä esityksistä tavoiteltavaksi datanhallinnan toimintaympäristöksi. Teknologiaateollisuus ry ehdottaa, että laajennetaan Digi- ja viestintäviraston ylläpitämä avoindata.fi-palvelu datanhallinta-asetuksen edellyttämäksi keskitetyksi tietopisteeksi, selvitetään miten tietopisteestä vastaava DVV voi yhdessä datanhaltijaorganisaatioina toimivien julkihallinnon toimijoiden kanssa edistää suojatun tiedon uudelleenkäyttöä (verrokkimaiden ratkaisut hyvä kartoittaa), arvioidaan nyt tehtyä tarkemmin, mikä viranomaisen on tarkoituksenmukaisinta asettaa ja resursoida tukemaan suojattujen tietojen saataville asettamista, nimetään Liikenne- ja viestintävirasto toimivaltaiseksi viranomaiseksi ja varmistetaan viranomaisten yhteistyö ja kuullaan elinkeinoelämää toimeenpanossa sekä toteutetaan asetuksen seuraamussääntely hallinnolliseen seuraamusjärjestelmään perustuen ja painotetaan laiminlyöntien sanktioinnissa huomautuksia ja hallinnollisia ohjauskeinoja.

Liitteet

1. Lausunnon jättäneet tahot

1. Aalto yliopisto
2. Ahvenanmaan maakunnan hallitus
3. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
4. CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy
5. Digi- ja väestötietovirasto
6. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
7. Elinkeinoelämän keskusliitto, EK
8. Eläketurvakeskus
9. Etelä-Suomen aluehallintovirasto
10. Finanssiala ry
11. Helsingin kaupunki
12. HUS-Yhtymä
13. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
14. Ilmatieteen laitos
15. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
16. Kansaneläkelaitos
17. Kilpailu- ja kuluttajavirasto
18. Kopiosto ry
19. Kuluttajaliitto ry
20. Liikenne- ja viestintävirasto
21. Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy
22. Luonnonvarakeskus
23. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
24. Maahanmuuttovirasto
25. Maa- ja metsätalousministeriö
26. Maanmittauslaitos
27. Oikeuskanslerinvirasto
28. Oikeusministeriö
29. Opetushallitus
30. Opetus- ja kulttuuriministeriö
31. Poliisihallitus
32. Puolustusministeriö
33. Ruokavirasto
34. Senaatti-kiinteistöt
35. Sisäministeriö
36. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata
37. Sosiaali- ja terveysministeriö
38. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
39. Suomen Kuntaliitto ry
40. Suomen Yrittäjät ry
41. Tampereen kaupunki
42. Teknologiateollisuus ry
43. Teuvan kunta
44. Terveystieteiden tutkimuskeskus THL
45. TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry
46. Tietojohtaminen ry
47. Tietosuojavaltuutetun toimisto
48. Tilastokeskus
49. Turun yliopisto

- 50. Valtiokonttori
- 51. Valtiovarainministeriö
- 52. Verohallinto
- 53. Väylävirasto
- 54. Åbo Akademi

2. Esitetyt alustavat arviot taloudellisista vaikutuksista viranomaisiin

Viranomainen

Alustava arvio

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on samaa mieltä nykytilan arvioinneista ja katsoo, että datanhallinta-asetuksen vaikutukset sen toimintaan on jo asianmukaisesti otettu huomioon selvitysluonnoksessa.
Elinkeinoelämän keskusliitto	<p>Datahallinta-asetuksen toimeenpanossa on varmistettava, että viranomaisilla, joille tehtävät osoitetaan, on riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit sekä osaaminen ja ymmärrys laaja-alaisesti digitalisaatiosta ja datataloudesta sekä sen vaikutuksista eri toimialojen yrityksille ja yhteiskuntaan. EK kannattaa esitystä liikenne- ja viestintäviraston nimeämisestä toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Tehtävän keskittäminen ja kokonaisuuden johtaminen vahvistaa datalla johtamista ja mahdollistaa resurssien tehokkaan käytön valtionhallinnossa.</p> <p>EK pitää hyvänä, että tietopiste on keskittynyt jo olemassa olevalle viranomaiselle. EK pitää kannatettavana, että digi- ja väestötietovirasto vastaisi tietopisteen tuottamisesta, koska sillä on jo kokemusta ja vakiintunut asema dataportaalina. Lisäksi alati digitalisoituvassa markkinassa, olisi hyödyllisintä kohdentaa resurssit samalle viranomaiselle, joka vastaa digitalisoituvan Suomen ratkaisuihin yleisesti.</p>
Tietosuojavaltuutetun toimisto	<p>Tietosuojavaltuutetun toimiston tulee valvontatehtävissään huomioida datanhallinta-asetuksesta tuleva sääntely siltä osin kuin arvioitavassa toiminnassa on kyse henkilötietojen käsittelystä.</p> <p>Tietosuojavaltuutetun toimiston näkemyksen mukaan datanhallinta-asetukseen perehtyminen uutena sääntelynä ja osana laajempaa niin sanottujen Big Five-sääntelypakettien pakettia, edellyttää myös tietosuojavaltuutetun toimistossa uutta erityisosaamista, jonka vuoksi tarvitaan asiantuntijoita perehtymään tähän</p>

Viranomainen

Alustava arvio

	<p>kokonaisuuteen. Oletettavasti datanhallinta-asetuksen myötä, sen soveltamisalaan kuuluvat toimijat ja toiminta kentällä lisääntyy, joka voi näkyä tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärän kasvamisena, kun näitä toimijoita valvotaan. Jos toimijoiden toimintaan liittyy korkeariskistä henkilötietojen käsittelyä, tämä voi näkyä tietosuojavaltuutetun toimistossa TSA 36 artiklan mukaisina ennakkokuulemispyyntöinä. Datanhallinta-asetus voi näkyä tietosuojavaltuutetun toimiston työssä myös esimerkiksi lisääntyvinä tietoturvaloukkausilmoituksina tämän tyyppisestä toiminnasta. Koska datanhallinta-asetusta ja sen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa valvoo useampi viranomainen, vaikuttaa sääntely tietosuojavaltuutetun toimistoon myös viranomaisten välisen koordinointi- ja yhteistyön lisääntymisenä.</p>
Senaatti-kiinteistöt	Senaatti-kiinteistöt ei tällä hetkellä tunnista datahallinta-asetuksella olevan merkittävää vaikutusta sen toimintaan.
Valtiokonttori	Valtiokonttori ei toistaiseksi tunnista datanhallinta-asetuksella olevan suoria vaikutuksia viraston toimintaan.
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	Datanhallinta-asetuksella ei suoria vaikutuksia eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintaan.
Digi- ja väestötietovirasto	Mahdollinen laskevien tietopalvelutulojen ja kohoavien laatuvaatimusten ristiriita voi aiheuttaa haasteita laadukkaalle tietopalvelutuotannolle, ellei palvelutuotantoa tuettaisi muuten esimerkiksi valtion talousarvioista. Toisaalta tietopalvelun tuotannon kustannusten kattaminen kustannusvastaavasti vaikuttaa edelleen perustellulta, joka ei sinänsä sulje pois tietopalveluiden hintojen korottamista, vaikka se ei olisikaan välttämättä datahallinta-asetuksen tavoitteita tukevaa. Edelleen luvussa 3.2.2 käsitelty nykytilaa koskevan käsittely kattaa riittävässä määrin DVV toiminnan kannalta keskeisen

Viranomainen

Alustava arvio

	<p>erityislainsäädännön ja valtion maksuperustelain roolia.</p> <p>Keskitetyn tietopisteen käytännön työn organisoinnin valinnoilla voi olla merkittävä vaikutus tehtävän vaatimiin resursseihin, näitä vaikutuksia on arvioitu hyvin kappaleen 3.3.2. loppuosassa.</p>
Maanmittauslaitos	Selvityksen perusteella on vielä mahdotonta sanoa, miten datanhallinta-asetus tulee vaikuttamaan toimintaan ja vaatiiko tämän soveltaminen lisäresursseja tiedonhallintaamme.
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Selvitysluonnoksen perusteella on tulkittavissa, että DGA voi paikoin lisätä hallinnollista taakkaa myös KKV:ssä. Koska nähtävästi yhtenäistä käytäntöä ei selvitysluonnoksen tulkinnan mukaan ole vielä DGA:sta johdettavissa, tietojen uudelleenkäyttötapaukset jouduttaneen toistaiseksi ratkaisemaan aina tapauskohtaisesti.
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulut	Riippumatta asetuksen soveltamisesta tutkimukseen ja ammattikorkeakouluihin ja tähän muodostuvasta tulkintakäytännöstä, on toimeenpanosta joka tapauksessa odotettavissa välillisiä vaikutuksia korkeakoulujen TKI-toimintaan koskien datan saatavuutta ja yhteistyötä niiden organisaatioiden ja palveluntarjoajien kanssa, joita asetus koskee.
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	Mikäli asetuksen kansallisen toimeenpanon yhteydessä tullaan vaatimaan asiakirjamuotoisen tiedon tarjoamista rajapintojen välityksellä tai muuten avoimena massajakeluna, on organisaatioille järjestettävä tukea ja järjestelmiä henkilötietojen ja muiden luottamuksellisten tietojen anonymisointiin. Muussa tapauksessa nämä tulevat aiheuttamaan merkittäviä lisäkustannuksia. Tämä rooli istuu luontevasti asetuksessa mainitulle nimettävälle toimivaltaiselle elimelle, mutta

Viranomainen

Alustava arvio

	tehtävä on myös asianmukaisesti resursoitava.
HUS-Yhtymä	<p>Todennäköisesti Euroopan terveysdata-avaruudella tulee olemaan merkittävämpi vaikutus terveysdataa tuottavien organisaatioiden toimintaan, koska sen myötä eri toimijoille tulee uusia velvoitteita ja erityissääntelyä nykyistä enemmän.</p> <p>On selvää, että uudet EU-säädökset ja kansallisen lisäsääntely aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtä ja kustannuksia kaikille tietoa tuottaville toimijoille. Erityisesti julkisen sektorin rahoituksella toimivien organisaatioiden osalta olisi tärkeää, että uudet kustannukset huomioidaan vuosittaisissa VM:n talousarvioissa ja laskelmissa.</p>
Tampereen kaupunki	<p>Selvityksessä on tarpeen ottaa vielä erikseen huomioon teknisiä menettelyjä sen osalta mitä anonymisointi ja pseudonymisointi vaativat organisaatiolta siitä huolimatta, että selvityksessä on mainittu: ”</p> <p>Periaatepäätöksen mukaan tiedon hyödyntämisen ja avaamisen käytännön tueksi tarjotaan keskitetysti avoimia teknologisia alustoja, kehitysympäristöjä ja työkaluja ja se, että luodaan edellytykset tiedon anonymisointiin ja pseudonymisointiin palveluna.” Tämä kuitenkin tulee vaatimaan resursointia kuntien päässä.</p> <p>Selvitysluonnoksessa on nostettu esiin toimivaltaisen elimen tuki ja rooli. Mitä se käytännössä tulee tarkoittamaan asetuksen täytäntöönpanon eri vaiheissa? Vasta tämän tarkentumisen jälkeen on paremmat edellytykset arvioida tarkemmin, miten asetus tulee vaikuttamaan kunnan toimintaan.</p>
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy	<p>Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toisioiaki, European Heath Data Space, julkisuuslaki, yleinen tietosuoja-asetus sekä avoimen datan direktiivi ja nyt käsiteltävänä oleva datanhallinta-asetus luovat kokonaisuuden, jonka soveltamista joudutaan kansallisesti tekemään organisaatioissa, joilla</p>

Viranomainen

Alustava arvio

on tämän säätely-ympäristön piirissä olevaa dataa. Tämä vaatii itse organisaatioilta huomattavaa kykyä tunnistaa oman organisaationsa hallussa olevan datan ominaisuuksia suhteessa lainsäädäntöön.

Tietoturvallisia käsittely-ympäristöjä on olemassa myös hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymällä sekä julkisomisteisella Isteikki Oy:llä. Tämän asetuksen potentiaalisia vaikutuksia näihin tai näiden hyödyntämiseen ei ole arvioitu.

Datanhallinta-asetuksen todetaan kaventavan kuntalain maksujen määräämistä koskevaa harkintavaltaa. Hyvinvointialueiden osalta tähän ei ole otettu kantaa ja asia tulisi täydentää selvitykseen. Samankaltaiset pykälät maksujen määräämisestä löytyvät Hyvinvointialuelaista 22§ 8 kohdasta. Lisäselvennystä asiaan löytyy Hyvilin julkaisemasta hallintosääntömallista. (<https://www.hyvil.fi/hyvinvointialueen-hallintosaantomalli-on-julkaistu>). Kaikissa tapauksissa tulee varmistaa, että maksut ovat riittäviä kattamaan toimijoiden tosiasialliset kustannukset.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Selvityksessä esitetään liikenne- ja viestintävirasto Traficom nimeämistä toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Sitra kannattaa esitystä sekä toteaa että viraston riittävät resurssit uusien tehtävien hoitamiseksi tulee varmistaa.

Ruokavirasto

Selvityksen perusteella suuri osa Ruokaviraston tietoaineistoista voisi soveltua asetettavaksi saataville datanhallinta-asetuksen mukaisesti.

Teknologiатеollisuus ry

Kuten selvitysluonnoksessa todetaan, katalogimainen ratkaisu ei kuitenkaan vähennä uudelleenkäyttäjien kustannuksia tai tue tiedon hyödyntämistä. Näiltä osin onkin mielestämme tarkemmin selvitettävä, miten tietopisteestä vastaava viranomainen eli DVV yhdessä datanhaltijaorganisaatioina toimivien julkihallinnon toimijoiden kanssa voi madaltaa kynnystä tiedon uudelleenkäyttöön.

Viranomainen

Alustava arvio

	<p>Kyseeeseen voivat tulla tietopistepalvelun toiminnallisuuksien lisäksi suojattuja tietoaineistoja avaavien viranomaisten yhdenmukaiset tietomallit ja menettelyt sekä osaaminen.</p>
CSC Tietotekniikan keskus Oy	<p>Datanhallinta-asetuksen vaikutusten tarkempi arvio organisaatiomme kannalta vaatii vielä hallinnon ja toimialojen kautta saatavaa tarkempaa ohjeistusta.</p>
Verohallinto	<p>Verohallinto on julkisen sektorin toimija, mutta verohallinnolle ei ole nimenomaisesti säädetty tehtäväksi saattaa verotusta koskevia tietoja uudelleen käytettäväksi.</p> <p>Verohallinnon arvion mukaisesti datahallinta-asetuksen soveltaminen koskisi lähinnä niitä tilanteita, joissa Verohallinto voi antaa luvat verotustietojen käsittelyyn viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:n mukaisella perusteella. Verohallinnossa lupaharkinta on keskistetty Verohallinnon Tietopalvelulle, jolla on vakiintunut käytäntö tietolupien antamisessa ja tietolupien sisällössä. Verohallinto pitää nykytilan arviointia kattavana ja Verohallinto arvioi, että datahallinta-asetus vaikuttaa toimintaan nykytilassa suhteellisen vähäisesti.</p>
Findata	<p>Viranomaistehtävistä säätämisen yhteydessä on tarpeen huolellisesti arvioida datanhallinta-asetuksesta</p> <p>toimivaltaisille elimille tulevat uudet tehtävät sekä niiden edellyttämä resursointi.</p>
THL	<p>Kansallisesti sanktioista tulisi säätää yhteneväisesti tietosuojalainsäädännön, NIS2-direktiivin ja datasääntelyn osalta. Lisäksi kansallisten seuraamusviranomaisten resurssien riittävyys olisi varmistettava.</p> <p>EHDS asetusehdotuksen pilotoinnin ja mahdollisen toimeenpanon kautta lupaviranomaisten sekä tukipalvelujen rooli tulee muuttumaan, ja sen myötä tehtävät sekä velvollisuudet ehkä laajentumaan merkittävästi. Vastaavasti harmonisoinnin</p>

Viranomainen

Alustava arvio

tarve muiden alojen vastaavan toimintaan ja teknisiin ratkaisuihin tulee suurentumaan.

Liikenne- ja viestintävirasto

Selvitysluonnoksessa on pidetty tarkoituksenmukaisena ratkaisuna nimetä Liikenne- ja viestintävirasto toimivaltaiseksi viranomaiseksi datanhallinta-asetuksen 3 ja 4 lukujen osalta. Liikenne- ja viestintävirastolle kaavallaan näin ollen kokonaan uusia tehtäviä. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että se on soveltuva viranomainen hoitamaan sille suunniteltuja datanhallinta-asetuksesta tulevia tehtäviä ja se pystyy täyttämään asetuksessa toimivaltaiseen viranomaiseen kohdistuvat vaatimukset. Uuden sääntelyn vieminen käytäntöön vaatii kuitenkin muutoksia tietojärjestelmiin, sekä henkilöstön kouluttautumista. Virasto tulee tarvitsemaan pysyviä resursseja tehtävien hoitamiseen. Myös Euroopan datainnovaatiolautakunnan toimintaan osallistuminen toimivaltaisena viranomaisena aiheuttaa virastolle resurssitarpeita. Virasto korostaakin, että sille tulee osoittaa uusien tehtävien hoitamista varten riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit, kuten datanhallinta-asetus edellyttää.

Virasto huomauttaa, että maksujen periminen vähäiseltä määrältä toimijoilta ei olisi kustannustehokasta, etenkin kun maksujen suuruus ei voisi ainakaan aluksi olla toimijakenttä huomioden kovin merkittävä. Virasto pitää kuitenkin tärkeänä, että mahdollisuus periä maksuja myöhemmin säilytetään, mikäli toimijoiden määrä ja sen myötä virastolle koituvat kustannukset kasvavat.

Suomen kuntaliitto

Kunnallishallinnon puolella kuntalaissa on säädöksiä maksuista päättämisestä. Ne jättävät harkintavaltaa maksun määrittämiseen. Datanhallinta-asetus kuitenkin jatkossa määrittäisi raamit myös kuntien perimille maksuille kaventaen kuntien maksujen määrittämistä koskevaa harkintavaltaa" Tämä kaventaa kunnan oikeutta määrätä taloudestaan. Lisäksi sen tulisi kattaa kokonaiskustannukset. Kunnat

Viranomainen

Alustava arvio

mahdollisesti kattavat tietojen tuottamisesta ja käsittelemisestä aiheutuvia kustannuksia perimällä maksuja. Maksujen perimismahdollisuuden rajoituksista voi olla seurauksena tiedon laadun heikentyminen tai, että tiedon tuottamisesta luovutaan.

Koska lain toimeenpanon vaatimat toimet ei ole vielä tarkemmin tiedossa, on kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden korvaamista rahoitusperiaatteen mukaisesti mahdotonta vielä arvioida.

Teuvan kunta

Nykyinen selvitys ei anna riittävää kuvaa julkishallinnon eri sektorien tilanteista ja erityisesti kuntasektorille kohdistuvat muutostarpeet jäävät epäselviksi.

Selvitys ei ota huomioon pienten kuntien tieto- ja asianhallinnon vähäisiä resursseja tehdä kattavia muutostöitä. Selvitys ei ota myöskään riittävällä tavalla huomioon mahdollisia käyttöönoton kustannuksia kunnallishallinnon asiakirjanhallintaan sovellettuna. Esimerkiksi mahdollinen henkilötietojen anonymisointi ja muiden luottamuksellisten tietojen manuaalinen poistaminen tuottaa merkittäviä lisäkustannuksia. Maksujen määräytymisessä tulisi voida ottaa huomioon todelliset kustannukset sekä myös piilokustannukset, joita tulee esimerkiksi työn uudelleenjärjestelyistä ja muista hallinnollisista kustannuksista, joita syntyy, jos datan uudelleenkäytön mahdollistamiseen kohdistuu merkittäviä uusia vaateita. Jo nykyisin esimerkiksi laajat raakadataa, kuten ostolaskuaineistoja, keräävät tietopyynnöt synnyttävät huomattavia uusia kustannuksia, joita ei voida nykyisillä tietopyyntöjen taksoilla läheskään kattaa.

Helsingin kaupunki

Lisäksi kunnissa asetus vaatii nykyisten tietopyyntöjen ja tutkimuslupien käsittelyn ohella lisäohjeistuksia ja käytäntöjen määrittelyä asetuksen mukaisten datapyyntöjen käsittelyyn (datapyynnön vastaanotto tietopisteeltä, käsittely, mahdollisuus periä maksuja, datan

Viranomainen

Alustava arvio

käsittelyympäristöt, datan muokkaaminen uudelleenkäytettäväksi jne.). Asetusta toteuttaville julkisen sektorin toimijoille uudelleenkäytön laajuuden hahmottaminen on siis erittäin olennaista, jotta siihen valmistautuminen ja varautuminen on mahdollista.

Kaupungille ja kunnille laajemmin (riippuen erityisesti datan uudelleenkäyttöön liittyvistä tarkennustarpeista) datan asettaminen laajemmin hyödynnettäväksi tarkoittaa sekä lisähaastetta että "spurtia" metadata, tiedon laatuun ja sijaintiin liittyvien asioiden kehittämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö ei ole tunnistanut kohtia, joiden perusteella aiheutuisi merkittäviä muutostarpeita hallinnonalan toimintaan. Hallinnonalalla on merkittävää tiedonluovutusta, jota DGA-asetus tulee koskemaan tilastollisen luottamuksen, tekijänoikeuksien tai tekijänoikeuksien suojan kautta.

Datanhallinta-asetuksen mukainen aineistojen saataville asettaminen edellyttää, että julkisen sektorin toimijat ovat tietoisia tietovarantoihinsa sisältyvistä suojausperusteista. Jos tietovarannon suunnitteluvaiheessa ei ole varauduttu tällaiseen aineistojen saataville asettamiseen, voi suojattujen sisältöjen tunnistaminen jälkikäteen olla hyvin vaikeaa.

Ahvenanmaan maakunnan lausunto

Datanhallinta-asetus vaikuttaa suoraan Ahvenanmaahan. Ahvenanmaan toimivalta ja asema on otettava huomioon.

Tilastokeskus

Tilastokeskus voisi esimerkiksi tuottaa olemassa olevien luetteloiden ja -katalogien pohjalta aineisto- ja yhteystietoluettelon niin, että se sisältää datahallintosäädöksen edellyttämät tiedot ja toiminnallisuudet. Perustana olisi Tilastokeskuksen jo tarjoama tutkimusaineistokatalogi ja neuvontapalvelut, joita datahallintosäädöksen palvelutehtävän täyttämiseksi tulisi laajentaa. Toiminnon laajentaminen edellyttää lisäresursointia

Viranomainen

Alustava arvio

	<p>Tilastokeskukselle, mutta vielä enemmän lisäresursointia palvelun asianmukainen tuottaminen tulee vaatimaan, mikäli se osoitetaan jonkin muun viranomaisen tehtäväksi, toisin kuin raportissa arvioidaan.</p> <p>Datan uudelleenkäyttö on kuitenkin ollut voimakkaassa kasvussa niin, että aineistojen uudelleenkäyttö esimerkiksi tutkimustoiminnassa on moninkertaistunut. Myös tarve aineistojen käytön tukeen lisääntyy koko ajan.</p> <p>Tilastokeskuksen kokemuksen mukaan nykyresursseilla ei kysyntään pystytä vastaamaan asetuksen määrittämässä aikataulussa. Tilastokeskus näkee, että jo alkuvaiheessa on tarve vahvistaa nykyistä tukea niin, että viranomaiset voivat hoitaa laajentuvat tehtävänsä ja palvelutoimintansa datahallintosäädöksen 7. artiklan 5. kohdan mukaisessa aikataulussa.</p>
Ilmatieteen laitos	Ilmatieteen laitos ei tällä hetkellä tunnista datahallinta-asetuksella olevan merkittävää vaikutusta laitoksen toimintaan.
Sisäministeriö	Asetuksella ei ole suoranaista vaikutusta sisäministeriön hallinnonalalle ja asetukset ei myöskään rajoita yleistä turvallisuutta, puolustusta ja kansallista turvallisuutta koskevia toimia.
Oikeuskanslerinvirasto	Datanhallinta-asetuksella ei ole suoria vaikutuksia oikeuskanslerinviraston toimintaan.
Luonnonvarakeskus	Datanhallinta-asetuksen mukainen aineistojen saataville asettaminen edellyttää, että julkisen sektorin toimijat ovat tarkalla tasolla tietoisia tietovarantoihinsa sisältyvistä teollis- tai tekijänoikeuksien suojaamista tai kaupallisesti luottamuksellisista sisällöistä. Jos tietovarannon suunnitteluvaiheessa ei ole varauduttu tällaiseen aineistojen saataville asettamiseen, voi suojattujen sisältöjen tunnistaminen jälkikäteen olla hyvin vaikeaa.

Viranomainen**Alustava arvio**

Poliisihallitus	Poliisihallitus katsoo, että edellä kuvatut seikat huomioiden asetus ei vaikuta poliisin toimintaan.
Åbo akademi	Datanhallinta-asetuksen vaikutuksia on vaikea arvioida. Se on yksi säädös lisää, mutta vaikuttaa vähemmän kuin tietosuoja- ja julkisuuslainsäädäntö. Käsittelyprosessit monimutkaistuvat, mikä lisää resurssitarvetta.
KELA	Selvityksessä (s. 54 -55) viitataan voimassa olevaan kansalliseen sääntelyyn (Laki sosiaali -ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) ja parhaillaan neuvoteltavana olevaan EU-terveysdata-avaruutta koskeva ehdotukseen, joka tulee erityissääntelynä tarkentamaan datahallinta-asetusta. Kelan etuustiedot kuuluvat edellä mainitun sääntelyn alaan, joten datahallinta-asetuksesta ei ole tunnistettavissa muutoksia toimintaamme.
